

MASTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT

”Det vidgar ens värld”

En studie av samverkan mellan Biblioteken i Halmstad, Regionbibliotek Halland
och Logopedimottagningen i Halland

Anna Maja Hamp

HÖGSKOLAN I BORÅS

VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Anna Maja Hamp

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel:	”Det vidgar ens värld”: En studie av samverkan mellan Biblioteken i Halmstad, Regionbibliotek Halland och Logopedimottagningen i Halland
Engelsk titel:	”It broadens one’s world”: A study of collaboration between Biblioteken i Halmstad, Regionbiblioteket Halland and Logopedimottagningen i Halland.
Författare:	Anna Maja Hamp
Färdigställt:	2022
Abstract:	<p>Studies have shown that early literacy is important for both language development and literacy later in life. One of the missions for public libraries in Sweden is to promote language and literacy amongst children, something they often do in collaboration with other professions who also work close to these children.</p> <p>The aim of this study is to explore the collaboration between two library departments and a speech therapists’ clinic.</p> <p>With a theoretical framework of theory of professions and collaboration theory, semi structured interviews with four respondents, three librarians and one speech therapist, and a document analysis of the organizations governing documents was conducted. A qualitative content analysis was then used to analyze the material, with the research questions and theoretical framework in mind. The study showed that the collaboration between the professions and their departments was longstanding and is active on several levels today. Thanks to a supportive management and anchoring in governing documents, the collaboration is given room in the daily work. All respondents expressed themselves positively about the collaboration and the possibility of learning from each other and work together to reach a goal they cannot reach on their own. They are aware of what the difficulties with their collaboration are and have learned to compromise and work around it.</p>
Nyckelord:	samverkan, samverkansteori, små barns språkutveckling, logopedi, folkbibliotek, regionbibliotek, profession, professionsteori

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	2
1.1	PROBLEMFÖRMULERING.....	3
1.2	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	4
2	TIDIGARE FORSKNING OCH LITTERATUR	5
2.1	"EARLY LITERACY" OCH SMÅ BARNNS SPRÅKUTVECKLING.....	5
2.2	SVENSK SAMVERKAN FÖR SMÅ BARNNS SPRÅKUTVECKLING	6
2.3	SAMVERKAN FÖR SMÅ BARNNS SPRÅKUTVECKLING INTERNATIONELLT	9
3	TEORI	11
3.1	PROFESSIONSTEORI	11
3.1.1	VAD ÄR EN PROFESSION?	11
3.1.2	OLIKA GENERATIONER AV PROFESSIONEN	11
3.1.3	BRANTES DEFINITION.....	12
3.2	SAMVERKANSTEORI	14
3.2.1	SAMVERKANS GRUNDER.....	14
3.2.2	INTERPROFESSIONELL SAMVERKAN	15
3.2.3	FAKTORER SOM FRÄMJAR OCH HÄMMAR SAMVERKAN	16
3.3	TILLÄMPNING AV PROFESSIONSTEORI OCH SAMVERKANSTEORI I STUDIEN.....	17
4	METOD	18
4.1	MATERIALINSAMLING	18
4.1.1	DOKUMENT.....	18
4.1.2	INTERVJUER.....	19
4.1.3	URVAL AV INTERVJUPERSONER	19
4.2	INTERVJUPROCESSEN	20
4.3	TEMATISK ANALYS	21
4.4	OBJEKTIVITET OCH FORSKNINGSETIK.....	21
4.5	STUDIENS BEGRÄNSNINGAR	22
5	RESULTAT	24
5.1	VERKSAMHETERNA OCH RESPONDENTERNA	24
5.1.1	VERKSAMHETERNA	24
5.1.2	RESPONDENTERNA	26
5.2	VERKSAMHETERNAS STYRNING OCH KRAV	28
5.2.1	FÖR BARN OCH UNGA - EN BRA START I LIVET.....	28
5.2.2	FRÄMJA SMÅ BARNNS SPRÅKUTVECKLING	29
5.2.3	SAMVERKAN.....	29
5.3	HUR SER SAMVERKAN UT?	31
5.4	ETT GEMENSAMT MÅL	33
5.5	PROFESSIONSPÅVERKAN	36
5.5.1	KUNSKAPSUTBYTET	36
5.5.2	SAMVERKAN GÖR PROFESSIONEN STARKARE	38
5.5.3	TIDSBRIST OCH OLIKA SYNSÄTT	38
5.5.4	ATT FÅ SAMVERKAN ATT FUNGERA	40
5.6	FRAMTIDEN OCH UTVECKLING.....	41
5.6.1	MÖJLIGHETER ATT PÅVERKA	43
5.6.2	FRAMTIDSVISIONER.....	44
5.6.3	HUR SER SAMVERKAN UT FRAMÖVER?	45
6	ANALYS OCH DISKUSSION	47
6.1	UTRYMME FÖR SAMVERKAN.....	47
6.2	DET GEMENSAMMA MÅLET	48

6.3	PROFESSIONSPÅVERKAN	49
6.4	ORGANISATIONSPÅVERKAN	51
6.5	SAMVERKAN FRAMÖVER.....	52
7	SLUTSATSER OCH VIDARE FORSKNING	54
7.1	METODOLOGISKA REFLEKTIONER.....	55
7.2	VIDARE FORSKNING	56
8	SAMMANFATTNING	58
	KÄLLFÖRTECKNING	60
	BILAGA A – INTERVJUGUIDE BIBLIOTEKARIER	64
	BILAGA B – INTERVJUGUIDE LOGOPEDER.....	66
	BILAGA C – FÖLJEBREV	68
	BILAGA D – SAMTYCKESBLANKETT	69

1 Inledning

Det ingår i bibliotekens uppdrag att främja barn och ungas språkutveckling och stimulera till läsning (Bibliotekslagen, 2013). Det läsfrämjande uppdraget förknippar vi snabbt med biblioteket och dess engagemang för att sprida läsglädje bland barn och unga. Den språkutvecklande delen av uppdraget kan däremot kännas mer diffus, men blir lättare att förstå efter förklaringen att språket och läsningen faktiskt hänger ihop. Den tidiga språkutvecklingen lägger grunden för barnens läs- och skrivkunnighet när de blir lite äldre (Kodknäckarna, u.å) och att läsa för barnen redan från bebisstadiet ger dem bra förutsättningar för ett rikt språk när de växer upp (Dotevall, 2018). Det gäller också att tidigt fånga upp de som inte följer den förväntade språkutvecklingen för att kunna ge den hjälp och det stöd som behövs eftersom det har visat sig ge bättre förutsättningar när barnen kommer upp i skolåldern (Andersson, 2015). Arbetet med att bedöma och fånga upp barnens språkutveckling ligger inte främst på biblioteket, utan sker via barnavårdscentralen (BVC), logopedmottagningen, inom förskola och skolan och inte minst av föräldrarna själva. Biblioteket spelar däremot en viktig roll genom att de kan hjälpa till att tillhandahålla de resurser som föräldrar och barn behöver för att kunna arbeta med språket, se exempelvis Regionbiblioteket Stockholm (u.å.), Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg (2021) och Biblioteksutveckling Sörmland (2022).

I många kommuner och regioner finns det idag något sorts samarbete mellan biblioteket och barnhälsovården. Ett av de mest förekommande initiativen är gåvoböcker eller att det anordnas olika evenemang för nyblivna föräldrar på biblioteket, för att ge dem en förståelse för hur de kan utnyttja det. Det förekommer också i en del regioner språkfrämjande satsningar där bibliotekarier, logopeder och BVC tillsammans ser till att barn får tillgång till språkfrämjande material. Jag har själv fått ta del av de satsningar som finns i min kommun när jag under mitt barns första år fick informationsbroschyrer från BVC (så kallade ABC-droppar), samt möjlighet att genom BVC:s föräldragrupp besöka folkbiblioteket för en information- och sångstund. Jag deltog, läste informationen och försökte ta till mig den, men utan att riktigt förstå vad som låg bakom det vi fick till oss. Det var först i höstas när jag började arbeta extra på folkbiblioteket som jag insåg vidden av den samverkan som ligger bakom dessa initiativ och fick mer insyn i vilka resurser som erbjuds från biblioteket i min kommun. Äppelhyllan, som innehåller böcker och material anpassade för barn med läs- och skrivsvårigheter. Färdigpackade ryggsäckar som behandlar särskilda språkområden barn kan ha problem med, som exempelvis uttal eller ordföljd. Ett initiativ som i min region kallas ”språkrecept”, men som återfinns under andra namn i andra regioner, är ett samarbete med logopeder på logopedmottagningen där de skickar ”recept” för barnen de behandlar till en av barnbibliotekarierna som plockar ihop en individuellt anpassad ryggsäck med böcker, spel och dylikt som passar just det barnets svårigheter. Allting är en del av en samverkan mellan biblioteket och vården i regionen som sträcker sig flera år tillbaka.

Inom den regionala biblioteksverksamheten i Halland finns det över tio års erfarenhet av att arbeta för att utveckla och stödja barn och deras språkutveckling (Region Halland, 2021a). För att nämna ett par projekt

genomfördes 2007–2010 projektet ”Språk-kedjan – en obruten kedja för alla barns tal- och språkutveckling” som är grunden för de tidigare nämnda språkväskor som går att låna på kommunbiblioteken i regionen än idag. Syftet med projektet var att skapa lättåtkomliga hjälpmedel för de barn som remitterades till logopeden och att visa föräldrarna vilken viktig roll de har i barnens språkutveckling och göra dem medvetna om vilken hjälp som finns att tillgå (Region Halland, 2019). Språkväskorna som togs fram innehåller material som fokuserar på de fyra mest vanliga tal- och språksvårigheterna som remitteras av BVC till logopeder. Projektet ”Språkstart Halland” började 2018 och riktar sig till barn i åldern sex månader till tre år där syftet är att uppmuntra och inspirera föräldrarna att hjälpa barnet att utveckla sitt språk (Region Halland, 2021a). Projektet genomförs tillsammans med regionens kommuner och går till så att en barnbibliotekarie på folkbiblioteket i kommunen är ”språkstartare” och gör hembesök hos familjerna vid ett antal tillfällen. Under besöket får familjerna tips samt ett språkstartspaket som ger inspiration till att ramsa, sjunga och rimma med barnet. Språkpaketet är framtaget av en referensgrupp bestående av en bibliotekarie, processledare, barnhälsovårdsutvecklare, logoped och social hållbarhetsstrateg (Region Halland, 2022).

1.1 Problemformulering

I en omfattande rapport gör Rydsjö (2012) en forskningsgenomgång över samverkan mellan bibliotek och BVC där hon tar med såväl nationella projekt som internationella satsningar som fått spridning. Något år senare kom Lunds och Michniks (2014) kartläggning över samarbetet mellan biblioteksverksamheten och barnhälsovården i Sverige där de försöker klargöra hur det ser ut med det gemensamma arbetet i Sverige. Det har gått några år sedan Rydsjös forskningsgenomgång och jag har inte kunnat hitta någon ny. Däremot har det fortsatt skett nya satsningar på samverkan mellan bibliotek och barnhälsovård (och även förskola) i syfte att främja läs- och språkutvecklingen hos barn, bland annat genom initiativet Bokstart. Via deras hemsida (www.bokstart.se) framgår det att exempelvis Region Gotland (Gotlands länsbibliotek, 2021) och Blekinge Kronoberg (Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, 2021) under det senaste året publicerat nya rapporter om hur samverkan kring små barns språkutveckling sett ut och fungerade i deras respektive regioner. I studierna har logopeder nämnts som en del av BVC och deras vårdnätverk men det finns, vad jag har kunnat hitta, inga studier som har tittat närmare på hur samverkan ser ut specifikt mellan biblioteket och logopedin. Även om det är långt ifrån alla barn som någonsin kommer i kontakt med logopedin, så är det där den medicinska kompetensen kring språk och språkutveckling finns (Catapano, 2022) och därmed är logopederna en viktig aktör i samverkan kring barn och deras språkutveckling. Bristen på logopedifokus i de studier och forskningsgenomgångar som publicerats visar att det finns en kunskapslucka där det gemensamma arbetet mellan biblioteksverksamheter och logopeder ligger i fokus. Fokus för studien kommer ligga på samverkansarbetet som sker mellan bibliotekarierna och logopederna, som trots att de båda arbetar med barn och språk ändå är två väldigt olika professioner.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att studera hur samverkan mellan olika professioner ser ut och vad det får för konsekvenser för deras profession och det språkfrämjande arbetet. Vidare är syftet fylla den kunskapslucka som finns i ämnet och att öka kunskapen om hur synen på samverkan kan se ut mellan olika professioner samt vad det skapas för möjligheter och svårigheter när de arbetar tillsammans. Detta kommer göras genom att studera hur Biblioteken i Halmstad, Regionbiblioteket i Halland samt Logopedimottagningen i Halland samverkar i arbetet kring barn och deras språkutveckling. De tre verksamheterna tillhör två olika organisationer, men har ett gemensamt mål i att främja små barns språkutveckling.

Som grund för min studie har jag följande frågeställningar:

1. Hur ser samverkan mellan professionerna ut och vilket utrymme för den ges i respektive organisation?
2. Vilken effekt har samverkan på de båda professionernas arbete?
3. Hur ser respektive representant från professionen på den framtida utvecklingen av samverkan?

2 Tidigare forskning och litteratur

I det här kapitlet presenteras ett urval av tidigare forskning och annan litteratur, som rapporter, som är av intresse för studien. Det har inte gått att hitta någon tidigare forskning om specifik samverkan mellan bibliotekarier och logoped, varken nationellt eller internationellt (den engelska termen för logoped och som använts vid sökning är "speech therapist"). Först kommer ett avsnitt om forskningsområdet "early literacy" och små barns språkutveckling. Därefter följer två avsnitt som behandlar studier om svensk samt internationell samverkan mellan bibliotek och andra verksamheter. I avsnittet kommer begreppen samverkan och samarbete alterneras, utifrån vad forskarna själva valt att använda i sina studier.

2.1 "Early literacy" och små barns språkutveckling

"Early literacy" är ett relativt nytt forskningsbegrepp som handlar om att ge små barn en bra grund för framtida läs- och språkförståelse. Uttrycket "små barn" återkommer i många studier där vilka åldersgrupper som åsyftas kan variera, men generellt omfattar det barn i åldern noll till fem år. Små barns språkutveckling som forskningsområde återfinns bland annat inom biblioteks- och informationsvetenskapen och pedagogiken.

1995 gjorde Hart och Risley vad som anses vara den första studien kring små barn och deras språkutveckling (Fernald & Wiesleder, 2015). I studien träffade de 42 familjer, från tre olika socioekonomiska grupper, en gång i månaden och spelade in varje ord som sades under en timme (Hart & Risley, 1995). Studien pågick under 2,5 år och visade att det fanns betydande skillnader i hur många ord barnen i de olika grupperna hörde, med en skillnad på 300 ord per timme mellan den högsta socioekonomiska gruppen och den lägsta. Genom att extrapolera detta till dess barnen blivit fyra år, innebär det att skillnaden mellan hur många ord barnen har hört uppgår till 30 miljoner (Hart & Risley, 1995). Studien visade också att de barn som hör färre ord under sina första år också löpte större risk att komma efter kognitivt och språkligt när de sedan började skolan (Fernald & Wiesleder, 2015).

Flertalet forskare har efter Hart och Risley fortsatt studera språkutvecklingen hos små barn och vad som har inverkan på den. I en studie genomförd av Rowe (2012) undersöker hon om kvantitet eller kvalitet när det kommer till språk har störst inverkan på små barns språkutveckling och ordförråd. Studien bestod av 50 förälder/barn-par och utfördes longitudinellt när barnet var 18, 30 respektive 42 månader och jämfördes sedan mot standardiserade tester när barnet sedan var ett år äldre (30, 42 respektive 54 månader). Enligt resultatet är det inte bara att prata med sitt barn som har betydelse för hur deras språk utvecklas, utan också kvaliteten på talet, även då socioekonomisk status och hur många ord barnet får höra är inräknat. Barn vars föräldrar pratar mer med dem tenderar också att ha ett mer varierat och sofistikerat ordförråd, något som enligt studien inte kunde sägas ha någon koppling till utbildningsnivån hos föräldrarna (Rowe, 2012).

I en annan studie utförd av Isbell et al. (2004) undersöker de hur sagoberättande respektive sagoläsande påverkar språkutveckling och sagoförståelse hos barn mellan tre och fem år. Barnen delades in i två grupper och fick därefter ta del av samma 24 sagor, den ena gruppen fick berättelserna berättade för sig medan den andra fick dem lästa. Berättelserna var utvalda för att passa för båda sorters berättande och efteråt fick båda grupperna svara på några frågor om sagan de hört för att sedan återberätta sagan själva och slutligen få återberätta den med hjälp av en textfri bilderbok. Resultatet visade att båda grupperna ökade sin muntliga språkförmåga efter sagorna och att barnen hade lättast att återberätta sagan på det sättet de hade fått den presenterad för sig. De som fått sagan berättad visade sig ha en större förmåga att förstå berättarstrukturen medan barnen som fått sagan läst visade en större komplexitet i språket. Forskarna kunde konstatera att det inte bara är läsandet som är essentiellt i barns språkutveckling utan att det muntliga berättandet är lika viktigt. De understryker att båda sorters sagoberättande bör erbjudas barnen eftersom de förbättrar olika förmågor inom språkutvecklingen.

Satsningen BookTrust/Bookstart, eller Bokstart som det kallas i Sverige, har sitt ursprung i Storbritannien men har idag ett internationellt initiativ där liknande koncept återfinns i ca 30 länder över fem kontinenter (BookTrust, u.å.a). BookTrusts första pilotprojekt utfördes 1992, för att de efterföljande åren utökas till 60 ytterligare pilotprojekt och har sedan dess utvecklats och utökats ytterligare till den internationella satsningen det är idag (BookTrust, u.å.b). Syftet med Bookstart är att genom bokgåvor främja och uppmuntra familjer att så tidigt som möjligt börja läsa och ramsa med sina barn för att de ska kunna få de språkliga fördelar detta för med sig (BookTrust, u.å.c). I Sverige initierades den första satsningen av Bokstart 2014 i Göteborg, Landskrona och Södertälje med hjälp av finansiering av Kulturrådet (Governor, 2020), vilket det kommer mer information om under tidigare forskning om samverkan.

En studie som behandlar liknande insatser som inom Bookstart är en amerikansk studie av Peifer och Perez (2010), som visar vilka effekter det kan ge av att samhället ("community" på engelska) går ihop för att arbeta förebyggande med den tidiga literaciteten bland låginkomstföräldrar, särskilt de som saknar engelskspråkiga kunskaper. Undersökningen gick ut på att jämföra två separata urval genomförda med två års mellanrum, där läsfrämjande insatser som bokutdelning, information om vikten av läsning och biblioteksinformation ingick, hade startats där emellan. Resultaten visade en ökning på 77 procent av antalet föräldrar som uppgav att de visade böcker för sina småbarn dagligen, och en ökning med 71 procent av antalet föräldrar som uppgav att de läste dagligen för barnen. En slutsats av detta är att de läsfrämjande insatserna fungerar, även om det utifrån den här studien är svårt att säga vilken av de olika insatserna som haft störst påverkan på familjerna (Peifer och Perez, 2010).

2.2 Svensk samverkan för små barns språkutveckling

Det är inte möjligt att göra en genomgång av alla de satsningar som sker och har skett i Sverige där olika aktörer går ihop för att främja barn och deras

språkutveckling, men i detta stycke kommer ett axplock av vad som finns där biblioteket är en av parterna. 2012 skrev Rydsjö rapporten *Dags att höja ribban!?* på uppdrag av Region Halland, där syftet faktiskt var att presentera en sammanställning av studier som gjorts kring projekt och verksamheter som sker i samverkan mellan barnhälsovård och biblioteksverksamhet, för att främja små barns språk- och läsutveckling. Det är en gedigen genomgång där hon letat såväl inom Sverige som internationellt och bland annat tittat närmare på hur samverkan mellan BVC och biblioteket tar sig i uttryck, det tidigare nämnda projektet Bookstart samt hur det jobbat med samverkan för att nå utsatta målgrupper. Rydsjö (2012) konstaterar att de studier som presenterats visar att barns tidiga språk och literacitetutveckling är något som engagerar flera olika aktörer och att samverkan mellan dem bör ges större utrymme hos kommunerna. Hon skriver att samverkan över sektorsgränser är särskilt viktigt i arbetet eftersom de olika kunskaper och erfarenheter det ger är viktigt i arbetet med barns språkutveckling. Förhoppningen med sammanställningen är att de som läser ska kunna ta efter de framgångsrika projekten och lära av de mindre lyckade och på så sätt få hjälpa i den framtida utvecklingen inom samverkansarbetet (Rydsjö, 2012).

Ett par år senare skrev Anna Hampsson Lundh och Katarina Michnik (2014) rapporten *Samarbete mellan folkbibliotek och barnhälsovård i Sverige: en utökad kartläggning och nulägesbeskrivning* på uppdrag av Region Halland. De gjorde fyra enkätundersökningar under två år bland landets bibliotekarierna, BVC-sköterskor, barnbibliotekskonsulenter och barnhälsovårdsutvecklare. Syftet var att urskilja vad det fanns för gemensamma metoder i arbetet med små barns språkutveckling samt vad det fanns för nivåer av samverkan för att få en grund för en metodutveckling. Resultatet från enkäterna visar att det finns väl fungerande samarbeten men att det samtidigt finns behov av en utveckling inom ämnet. Ett av de vanligaste samarbetena mellan biblioteket och BVC var i form av gåvoböcker, men det var få av initiativen som var långsiktiga och fördjupade och med en politisk förankring (Lundh och Michnik, 2014). Lundh och Michnik (2014) konstaterar att på de ställen där bibliotek och BVC har tagit fram gemensamma metoder för att främja barns språkutveckling finns det möjligheter för bibliotekarierna och BVC-sköterskorna att hitta gemensamma professionella objekt, även om avsaknaden av långsiktighet gör att det inte kan anses vara en självklarhet. Slutligen presenterar författarna sex olika insatser de bedömde som särskilt viktiga för att samarbetet ska fungera väl, som exempelvis att följa upp och fortsätta utveckla de lokala samarbetena.

En annan kunskapsöversikt som kretsar kring samverkan är den Louise Limberg (2002) skrivit på uppdrag av Skolverket kring skolbibliotekets pedagogiska roll. Där belyser hon bland annat betydelsen av ett nära samarbete mellan lärare och skolbibliotekarie vid utformningen av skolbibliotekets pedagogiska roll. Hon nämner en serie studier som utfördes av Kuhlthau (1993, refererad i Limberg, 2002) som undersökte vad det är som avgör hur skolbiblioteket kan användas för att främja elevers lärande. Studien visade att en grundläggande förutsättning är att det finns upprättade arbetslag där lärarna, skolledning och bibliotekarierna arbetar tillsammans och har en gemensam kunskapssyn. För de skolorna i studien som inte hade en framgångsrik undervisning av den här typen var den vanligaste orsaken tidsbrist, men även osäkerhet kring vilka inbördes roller lärare och bibliotekarierna skulle ha i arbetet (Kuhlthau, 1993, refererad i Limberg, 2002). Limberg (2002)

konstaterar att de studier hon går igenom visar liknande resultat: att det som ger en möjlighet för skolbibliotekets pedagogiska roll är att arbetet utformas i samspel med lärare och övrig skolverksamhet och att det i fall där detta inte fungerar är tidsbrist hos lärarna som oftast är den främsta orsaken. Limberg (2002) skriver att förklaringen antyder att lärarna inte kan föreställa sig att den tid som läggs på gemensam planering skulle kunna ge minskat arbetsbörda, genom delat ansvar och delade arbetsinsatser, när det sedan implementeras. Vidare antyder även de olika studierna att det finns en del teoretiska förklaringar till att det blir komplikationer i samarbetet, som olika synsätt på lärande och kunskap, vilket har sitt ursprung i olika traditioner (Limberg, 2002). För att komma runt det skriver Limberg (2002) att det behöves förståelse för varandras arbete, att inte se de olika synsätten som ett hinder utan som en möjlighet att tillsammans tillföra något i undervisningen.

Tidigare nämnda projektet Bokstart har i rapporten *Bokstart i Sverige* (Governo, 2020) fått en uppföljning kring hur det har gått och vilka erfarenheter som gjorts sedan starten. Syftet med projektet är, liksom för ursprungssatsningen Bookstart, att stimulera små barns språkutveckling genom att göra föräldrarna och andra vuxna i barnens närhet uppmärksamma på nyttan med att läsa, rimma och ramsa med barnen redan från första året. Detta sker oftast genom samverkan mellan folk- och regionbiblioteket, förskolan och barnhälsovården. I rapporten undersöks det bland annat hur samverkan ser ut mellan aktörerna i de olika projekten som är föremål för studien, samt vilka hinder och framgångsfaktorer som föreligger (Governo, 2020). Resultatet visar att det viktigaste för att projektets framgång inte är att det finns en tydlig samverkansstruktur. I stället är det deltagarnas engagemang och drivkraft som är den viktigaste faktorn för att projekten ska bli framgångsrika. Något som i sin tur skapar ett personberoende vilket kan vara en nackdel i händelse av personbortfall (Governo, 2020). Även om det inte alltid finns någon formell styrgrupp sker inte arbetet utan struktur, utan kan i en del fall inbegripas i redan existerande samverkanstrukturer. Några avgörande faktorer för att samverkan ska fungera som kommer fram är att det finns strukturerad och tydlig kommunikation mellan aktörerna, att arbetet är förankrat hos samtliga medverkande verksamheters ledning samt att det avsätts såväl tid som resurser till samverkan. En svårighet som nämns är beroendeställningen som uppstår till de övriga aktörernas prioriteringar, vilket kommer i uttryck att alla inblandade inte har möjlighet att lägga fokus på projektet vid samma tidpunkt. Det är även en utmaning att behöva förhålla sig till GDPR-lagen och sekretess samt de olika kulturella skillnader som finns inom respektive yrke (Governo, 2020).

I Uppsala pågick projektet Språknätet under 2010–2013, för att därefter övergå till ett fast inslag i verksamheten då det också kopplades till en taxonomi kring samverkan (Danielsson, 2016). Projektets syfte var att genom att låta flera olika professioner, som är viktiga i små barns liv, mötas och nätverka över såväl kommun- som professionsgränser så skulle det öka främjandet av barnens språkutveckling. 2016 skrevs en utvärdering av satsningen inför att den skulle revideras där det bland annat konstaterades att det var framgångsrikt men behövde bli förbättringar på en del punkter, som exempelvis förankring på chefsnivå i alla inblandade verksamheter (Danielsson, 2016). Det som är av intresse i utvärderingen för den här studien är att under projektperioden ingick ett samarbete med Länslogopedin där de, med inspiration från Hallands projekt Språk-Kedjan, tog fram logopedryggsäckar med material för barn med

språkstörningar. Danielsson (2016) skriver att den initiala tanken var att logopederna skulle vara en del även i nätverket, vilket inte blev av på grund av organisatoriska förändringar. Hon förklarar att det blev en framgångsrik samverkan kring ryggsäckarna men att efter att det projektet avslutats har det inte skett någon vidare samverkan med logopeder, något som de övriga professionerna i utvärderingar uttryckt en önskan kring att få ha med den expertisen. I slutsatsen konstaterar Danielsson (2016) att i en ambitiös samverkan kring små barns språkutveckling behövs logopederna och deras expertis. Hon anser att för att detta ska bli möjligt, då det uppenbarligen finns organisatoriska begränsningar för dem att delta i Språknätet, behöver det koordineras på regional nivå och bestå av strategiska punktinsatser som kan komma till gagn för hela länet, som till exempel logopedryggsäckarna.

I föregående stycke nämndes att de i Uppsalas språknätverk arbetar efter en taxonomi kring samverkan. Detta är något som Malin Ögland (2013) har arbetat kring då hon i sin bok presenterar taxonomier över samarbetet mellan folkbiblioteket och några olika instanser, som barnavårdscentralen, skolan eller äldreomsorgen. En taxonomi är en hierarkisk nivågruppering som har sitt ursprung inom naturvetenskapen (Ögland, 2013). Ögland har utvecklat sina taxonomier genom att arbeta vidare utifrån amerikanske forskaren David Loertschers (1988, refererad i Ögland, 2013) taxonomier för samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier. Taxonomierna fungerar som ett verktyg för att utveckla eller utvärdera arbetet och varje nivå beskriver vad som är tänkt att uppnå. Ögland (2013) gör skillnad på begreppen samarbete, som avser det gemensamma arbetet som sker praktiskt; samverkan, som avser ett formellt avtal med ett specifikt syfte och samordning där det sker en inventering av befintliga resurser som sedan samordnas inom verksamheten. Taxonomierna handlar om det praktiska samarbetet mellan de instanser den avser, men kan inbegripa såväl samverkan som samordning i de olika nivåerna (Ögland, 2013).

Avslutande nämns ett urval av studentuppsatser på masternivå som skrivits kring samverkan mellan bibliotek och andra aktörer. Ahlén (2020) skriver i sin masteruppsats om samverkan inom folkbiblioteksvärlden och hur de ställer sig till det, med fokus på arbetet med läsfrämjande för barn och unga. Wallin (2017) undersöker i sin masteruppsats bland annat hur samverkan ser ut mellan folkbiblioteket och funktionshinderomsorgen för att tillgängliggöra läsning för vuxna med funktionshinder. Ytterligare en som skrivit en masteruppsats på temat samverkan för läsfrämjande är Albin (2016) som tittade på hur det såg ut i två projekt som involverade folkbiblioteket och idrottsföreningar.

2.3 Samverkan för små barns språkutveckling internationellt

Det sker samverkan med barns språkutveckling i fokus där biblioteksverksamheter är en av aktörerna utanför Sverige också. I sin artikel *A 'Library School: Building a Collaborative Preschool-Library Partnership to Support Whole Family Engagement* skriver Campana et al. (2020) om ett bibliotek i Ohio som öppnade upp en del av lokalen till en förskola. Författarna ville se om det gick att fördjupa samarbetet mellan bibliotekarierna och förskolepersonalen, för att på så sätt få familjerna till barnen på förskolan att bli mer engagerade och på så sätt främja barnens språk- och läsinläring.

Genom att hålla workshops hoppades de att personalen skulle kunna bygga vidare på och fördjupa samarbetet de påbörjat. Författarna konstaterar att genom att utveckla det gemensamma arbetet gav det en positiv inverkan för såväl barnen som deras familjer, eftersom bibliotekets resurser synliggjordes för dem när samarbetet med förskolan ökade och de båda parterna anordnade gemensamma evenemang.

I en finsk studie undersöker Tikkinen och Korkeamäki (2021) hur finska bibliotekarier och lärare fortsatte att arbeta tillsammans för att främja elevernas läsning efter att ha haft ett gemensamt projekt om läsfrämjande. Syftet är sedan att försöka beskriva deras samarbete utifrån en teoretisk ram bestående av tre begrepp, som de konstruerat utifrån olika teoretiska ansatser: *cooperation*, *collaboration* och *coordination*. Dessa termer presenteras i en tabell som visar hur de skiljer sig från varandra på olika plan, där *cooperation* visar minst samarbete och gemensamma arbetsmöjligheter och *collaboration* innebär högsta grad av detsamma. Studien visade att även om lärarna och bibliotekarierna hade samarbetat bra under projektets gång, och var positiva till det hela, så var det ingen som lyckades upprätthålla den höga graden av samarbete efter projektet slut, särskilt när det gällde gemensam planering. Det gemensamma arbetet visade också mer tecken på *cooperation* och *coordination* än *collaboration*, då det saknades gemensam planering, implementering och utvärdering, men även tid för att avsluta dessa saker, inte minst efter projektet avslutats. Författarna konstaterar även att förväntningarna på ett likvärdigt samarbete är orimligt eftersom bibliotekarier och lärare har olika förståelser för begreppet utifrån sina olika utbildningar.

Branch och de Groot (2009) framhäver i en artikel hur viktigt det är med samverkan mellan folkbibliotek och skolan för att ge rätt förutsättningar för barnens lärande. Artikeln bygger på ett antal artikelstudier (Hart, 2003; Bundy, 2006; Branch och de Groot, 2009a, samtliga refererade i Branch och de Groot, 2009), som publicerats i såväl Kanada som Sydafrika och Australien, och som alla undersökt situationer där ett skolbibliotek inte funnits eller saknat nödvändiga resurser. I stället har samarbetet mellan skolan och det lokala folkbiblioteket varit avgörande för att barnen fick stöttning i skolarbetet och uppmuntrades till läsning.

Sammanfattningsvis så visar den tidigare forskningen som här presenterats hur viktigt studieområdet ”early literacy” är för att barn ska växa upp till ett rikt ordförråd och få de fördelar det för med sig senare i livet. De studier kring nationell samt internationell samverkan mellan professioner som nämnts belyser att det gemensamma arbetet för att främja små barns språkutveckling är givande men inte problemfritt.

3 Teori

I det här kapitlet presenteras det ramverk, bestående av professionsteori och samverkansteori, som studien kommer utgå ifrån. Dessa teorier har valts eftersom det ger en möjlighet att analysera hur relationen mellan de båda professionerna ser ut och hur de både påverkar och påverkas av samverkansarbetet de bedriver. Inom professionsteorin kommer Brantes definition av professionen ligga till grund för hur det gemensamma arbetet formar och påverkar respektive profession. Från samverkansteorin kommer begreppet interprofessionell samverkan också användas för att diskutera hur samverkan som arbetsform påverkar professionerna. De främjande och hämmande faktorerna kring samverkan samt samverkans grunder kommer fungera som utgångspunkt vid diskussionen om hur samverkan påverkar yrkena, både organisatoriskt och på professionsnivå.

3.1 Professionsteori

3.1.1 Vad är en profession?

Det är många forskare som har gett sin bild på professionsbegreppet och försökt definiera vad det egentligen innebär. Det har dock visat sig svårt för dem att komma fram till en enhetlig definition, även om merparten av dem nämner anknytningen till högre akademisk utbildning och en hög status (Brante, 2009). Svensson och Svensson skriver: ”Professioner är yrken som skapar och utför tjänster baserade på en viss teoretisk kunskap som man förvärvat genom längre, specialiserad utbildning” (Svensson & Svensson, 2019, s. 15). Vidare skriver författarna att den kunskapsbas som dessa yrken vilar på är abstrakt och teoretisk, något som idag går att benämna som vetenskapsbaserad, och att professioner är såväl förmedlare som användare av den här höga kunskapen inom sina respektive fält.

Det går inte att skriva om professionsteori utan att nämna Andrew Abbots. Hans avhandling *The System of Professions* (1988) har länge varit en stark röst inom området. Brante (2019) konkluderar att i Abbots teori är:

...huvudtesen att professionerna utgör ett specifikt, relativt autonomt socialt system. Med system avses att förändringar i en beståndsdel medför förändringar i andra delar, dvs. delarna är ömsesidigt beroende av varandra. Det professionella systemets interna dynamik är konkurrens mellan professioner om jurisdiktionen över områden. (s. 21).

Brante är dock något skeptisk till Abbots teorier om professionernas konkurrens då hans egen definition bygger på andra grunder vilket kommer redogöras för i kommande stycke.

3.1.2 Olika generationer av professionen

I ett försök att anpassa professionsbegreppet utifrån dagens samhälle, där det förekommer yrken som anses vara professioner så till vida att de kräver utbildning men kanske saknar vissa professionella kriterier, gör en del forskare skillnad på profession och semiprofession (Svensson och Svensson, 2019). Den

klassiska professionen är den som grundar sig i traditionella yrken med en lång historia, specialiserad utbildning, hög lön och hög status (Brante, 2009). Där kan läkare, civilingenjör och jurist räknas in. Semiprofessioner växte fram under efterkrigstiden och kännetecknas bland annat av att de i högre grad är organiserade som traditionella fackförbund, har lägre självbestämmande i förhållande till politik och andra professioner samt att deras utbildning inte är lika specialiserad utan mer tvärvetenskaplig (Brante, 2009). Vidare skriver Brante att ett annat utmärkande drag för semiprofessionen är spänningen mellan om professionens grund ligger i ett teoretiskt eller praktiskt fokus, vilket ofta delar de som ingår i professionen. Yrken som hör till gruppen semiprofession är till exempel sjuksköterska och lärare. Brante (2009) nämner också en tredje generation inom professionen som tillkommit på senare år, nämligen preprofessionen. Detta inbegriper de yrken som mer nyligen blivit forskningsanknutna och institutionaliserade vid de högre lärosätena. Det handlar om exempelvis förskolelärare, fastighetsmäklare, investeringsrådgivare och ämnen inom områden som turism och textil för att nämna några. Utifrån kriterierna ovan så tillhör både bibliotekarie och logoped generationen semiprofessioner, bland annat utifrån att de är tvärvetenskapliga utbildningar som blivit forskningsanknutna och institutionaliserade på högre utbildning först under 1900-talet, och inte anses ha hög status eller hög lön.

3.1.3 Brantes definition

Brante (2009) ger i texten *Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner* en ny definition av professionsbegreppet som, till skillnad från sina föregångare, ska vara ”transhistorisk”, det vill säga oberoende av tid och rum. Han frågar sig om det ens är möjligt att göra en tidlös definition men anser att för att undvika att låta definitionen inkludera tillfälliga egenskaper gäller det att dra bort begrepp ifrån den, utan att plocka bort för mycket. Han börjar med att ge några synpunkter kring områden som det bör tas hänsyn till vid en definition. Områdena Brante (2009) presenterar är följande, i den ordning han nämner själv nämner dem:

Profession och universitet. Även om professionen är starkt förknippad med universitetsutbildning menar Brante att det inte bör ha så stark betydelse i en definition. Dels då det idag finns många yrkesutbildningar på universitetsnivå och professioner som inte kräver universitetsutbildning, dels för att det förr inte krävdes universitetsutbildning för klassiskt professionella yrken som läkare eller ingenjör.

Profession och abstrakt kunskap. Den kunskap en profession har utmärks av att de är abstraherande och har förmåga att fånga och införliva nya problem i sitt kompetensområde. Den kännetecknas också av att det går att skapa och monopolisera nya problemområden. Brante (2009) ger här förslag på hur Abbott (1988) pekar på skillnaderna mellan en bilmekaniker, som reparerar och jobbar med bilens alla delar, och civilingenjörerna, vars tankeprocess ligger bakom de funktioner som gör att vi har motorfordon. Vidare handlar det också om de skilda statusförhållanden som råder mellan olika professioner, vilket bestäms av vad som anses vara viktigt och prestigefyllt i samhället under en viss period.

Profession och osäkerhet. För att en profession ska vara framgångsrik behöver det finnas en balans mellan osäkerhet och teknikalitet. Vi anlitar

professioner för saker vi själva inte har tillräckligt med kunskap om för att minska vår osäkerhet. En lagom dos av detta får oss att känna förtroende, en för hög dos skapar bristande förtroende och dålig prestanda, en för låg dos gör det enkelt för andra yrkesgrupper att försöka ta över området.

Profession och autonomi. En sak som karakteriserar professionellt yrkesutövande är att det finns utrymme för att fatta självständiga beslut i olika frågor. Det finns olika former av autonomi och den kan variera mellan olika professioner och Brante (2009) menar att den kan ses som "relativ".

Profession och förtroende. De mest framgångsrika professionerna har ett starkt förtroende som baseras på hur verksamhetens betydelse och svårigheter ses av allmänheten. Detta förtroende upprätthålls genom att lyfta fram aspekter som strikt yrkesintegritet, diskretion och andra disciplinerande mekanismer. Förtroendet behöver också finnas för kåren i helhet, vilket upprätthålls genom en sträng yrkesintegritet och etiska kommittéer samt allmän kollegialitet. Om en enskild yrkesutövare får kritik kan det hota hela kårens förtroende om det inte ageras på.

Profession och organisation. Professioner är på något sätt organiserade, även om det inte finns något kriterium för på vilket sätt organiseringen behöver ske. Att professioner har någon sorts organisatorisk struktur är oftast förekommande i anglosaxiska delar av världen.

Profession och utbytbarhet. Genom att lägga tyngdpunkt vid den kompetens som kåren besitter, och inte särskilja enskilda utövare, blir begreppet utbytbarhet centralt. Det innebär att i stort sett vilken utövare som helst inom kompetensområdet har färdigheter för att utföra en viss uppgift.

Profession som förmedlare av kunskapssystem. Det är förtroendet för professionen som binder samman den professionelle med det övriga samhället. Genom förtroendet för professionen uppkommer också förtroendet för det abstrakta kunskapssystem som den professionella representerar. Detta hävdar Brante utgör tillgångspunkter. Detta gör de professionella till en slags förmedlare mellan kunskapen och lekmannen.

Utifrån dessa områdesdefinitioner tar Brante sedan fasta på fem av dem som han anser passar in, så till vida att de kan anses vara konstanta och tidlösa: 1. Abstrakt kunskap, 2. Osäkerhet/risk (O/T) relationen, 3. Förtroende, 4. Utbytbarhet, 5. Tillgångspunkt. (2009, s. 28) Sedan kommer han fram till följande definition:

Professionella yrken är i något avseende organiserade, relativt autonoma bärare och förmedlare av samhälleligt sanktionerade, abstrakta kunskapssystem som ger dem förmågan att utföra handlingar som uppfattas som svåra, skickliga och värdefulla av allmänheten/klienten. (Brante, 2009, s. 28)

Han skriver att en fördel med denna definition är att den inte säger något om professionellas motiv, strategier eller intressen. Han hävdar att en profession

inte kan definieras som osjälvisk eller driven av egenintresse, eller av en viss grad av organisering. Inte heller ingår högre formell utbildning i Brantes definition, även om han erkänner att det finns en korrelation mellan utbildning och allmänhetens värdering av professioner, särskilt sett ur ett historiskt perspektiv, vilket gör att han i stället anser att den punkten bör ses mer som något föränderligt över tid. Han betonar att det inte går att ge en ”knivskarp definition av profession”, något som inte heller bör göras eftersom det kan hämma forskningen framöver (Brante, 2009, s. 29).

3.2 Samverkansteori

Samverkansteorin utgår från hur organisationer, och människorna som jobbar inom dem, jobbar tillsammans med ett gemensamt syfte. I vardagligt tal ligger ordet samarbete oftast närmast till hands men inom forskningen har orden samverkan och samarbete ofta olika betydelser. Ögland (2013) gör skillnad på dem och skriver att samarbete är när man utför ett praktiskt arbete tillsammans, något som kan ske spontant. Samverkan, fortsätter hon, är när två verksamheter har ett formellt avtal där syftet är att uppnå något som inte går att nå själv. Även Danermark (2004) gör skillnad på begreppen när han säger att samverkan är målinriktat till skillnad från samarbete som vi gör dagligen utan eftertanke. Danermark och Kullberg (1999) skriver att samverkan inte är ett nytt fenomen utan det har skett över organisationsgränser mer eller mindre så länge välfärdsstaten har funnits. Det som de däremot menar är nytt är det förändrade arbetssättet vi har idag där samverkan inte längre ses som ett val för aktörerna utan är en nödvändig arbetsform. Något de hävdar delvis beror på att välfärdsstatens huvudaktörer har en mer avgränsad och renodlad verksamhet där det är bestämt vilken instans som gör vad. Samverkan motiveras ofta med förklaringen om att ingen organisation är tillräckligt omfattande för att ha kunskap om alla områden eller resurser som behövs (Lindberg, 2009). Att samverka ses då som något positivt för att samhällets resurser ska användas mer effektivt och på så vis öka kvaliteten för individen (Löfström et al, 2001, refererad i Lindberg, 2009)

3.2.1 Samverkans grunder

Westrin (1986, refererad i Danermark och Kullberg, 1999 och Lindberg, 2009) skriver att samverkan kan delas in i fyra kategorier som visar olika gradskillnader i interaktion mellan de inblandade:

Kollaboration innebär att samverkan sker kring områden och frågor som är avgränsbara men att organisationerna behåller sina egna ansvarsområden.

Koordination innebär att samordna insatser för att uppnå bästa resultat.

Konsultation går ut på att en organisation eller yrkesgrupp gör tillfälliga insatser inom en annan organisation.

Integration är när organisationerna gått så långt att de slagits samman och numera har samma uppgifter.

Oavsett vilken form samverkan tar finns det några grundläggande principer som måste finnas för att det gemensamma arbetet ska lyckas. Deltagarna måste ha gemensamma utgångspunkter, en gemensam metod för arbetets utveckling och se till att redan innan diskutera mål, principer och etik (Westrin, 1986, refererad i Danermark och Kullerberg 1999). Även Danermark (2000) listar de grundläggande principer han anser är basen i samverkan. Det gäller att synsätten klargörs och respekteras, att de organisatoriska strukturerna klargörs och att regelverket bestäms om det finns sekretessbestämmelser eller annat att förhålla sig till. Genom att ha dessa faktorer klara redan innan det gemensamma arbetet påbörjas blir samverkan smidigare att genomföra och man undviker problem i form av olika arbetssätt eller maktkamper. Lindberg (2009) listar också sex olika orsaker som ligger till grund för att organisationer samverkar, vilka från början kommer ifrån Oliver (1990, refererad i Lindberg, 2009):

Nödvändighet genom att organisationer måste samverka då det är nödvändigt och påtvingat till exempel genom lagstiftning.

Asymmetri innebär att en organisation genom påtryckningar eller kontroll över en annan organisation vill samverka för att dra nytta av den andra organisationens resurser. Den sortens samverkan kan ofta kännas ofrivillig och kan i vissa fall också sammanfalla med nödvändighet beroende på hur relationen mellan organisationerna ser ut, exempelvis om den ena organisationen har inflytande över den andra.

Ömsesidighet handlar om att samverka kring ett gemensamt intresse som ger möjligheter att uppnå något de inte kan göra på egen hand men som också ger ett beroende av varandra. Detta är en av de vanligaste orsakerna till samverkan.

Effektivitet är en grund för samverkan i de fall där parterna vill uppnå skalfördelar och handlar oftast om att respektive organisation vill öka sin inre effektivitet. Det kan vara att de vill hålla låga kostnader och effektivisera arbetet, eller kombinera kunskaper och resurser för att bli mer effektiva på annat sätt.

Stabilitet handlar om att minska på osäkerheten, till exempel för att säkerställa tillgång till resurser eller viss kompetens. Det kan också vara för att stå enade tillsammans och därmed ha en större tyngd för att påverka omgivningen.

Legitimitet är även en orsak till samverkan, som innebär att organisationen får legitimitet och identitet i förhållande till andra aktörer i omgivningen, utifrån vilka de arbetar tillsammans med och förknippas med. Att inleda samarbete med andra organisationer blir då ett sätt att förbättra det egna ryktet.

3.2.2 Interprofessionell samverkan

En grundläggande faktor för att få samverkan att fungera är att respektive parter synsätt klargörs, liksom maktförhållandet mellan dem. Det är något Anell och Mattisson (2009) lyfter fram när de skriver att det måste finnas en fungerande interprofessionell samverkan för att få samverkan att fungera även

på andra nivåer. Detta menar de har sin grund i den professionsteori Abbott (1988) står bakom, som säger att det är vanligare med konkurrens mellan olika professioner än med samverkan. Om de olika yrkesgrupperna känner behov av att hävda sig mot varandra och föra en kamp om rätten att utföra sitt arbete kommer det inte bli en bra grund att bygga gemensamma arbetsätt på. Hur maktkampen mellan parterna i samverkan ser ut kan också bero på vilken ställning professionen anses ha (Danermark, 2004). Det är inte nödvändigtvis så att det är den professionen som har hög status som har den största kunskapen, men att den höga statusen ändå innebär större inflytande i samverkan, något som Danermark (2004) kallar för haloeffekten. Hur lätt det är att arbeta tillsammans i samverkansform kan bero på med vilken inställning parterna gått in i samverkan med. Det går att se på samverkan som något som görs för att det finns en intressegemenskap och en gemensam vision om det kommer ge ett positivt resultat (Lindberg, 2009). Om samverkan däremot grundar sig i att det finns externa krav på att den måste ske, för att man behöver en kompetens man själv inte besitter till exempel, kan det mer kännas som ett ”nödvändigt ont” (Lindberg, 2009).

3.2.3 Faktorer som främjar och hämmar samverkan

Lindberg (2009) har samlat några olika faktorer, som nämns av olika forskare, kring vad som anses vara främjande respektive hämmande när det gäller att arbeta i samverkansform. Anell och Mattisson (2009) skriver att det är värt att notera att olika forskare kommit fram till ungefär samma resultat kring vad som gör samverkan framgångsrikt eller verkar nedbromsande på processen. Lindberg (2009) tar upp vad några olika forskare sagt kring vad som främjar samverkan. Gray (1996, refererad i Lindberg, 2009) har fyra punkter som påverkar framgången i ett samverkansarbete. Den första är att klargöra vilket sammanhang samverkan sker i, till exempel i offentliga verksamheter kan det finnas skillnader i politisk styrning att behöva ta hänsyn till. Den andra punkten är att fastställa hur samverkan ska utformas, vad är motiven och vilka resultat är det som förväntas. Det tredje är att vara överens om hur processen kring genomförandet av de aktiviteterna som ska ske inom samverkan ska gå till. Den sista punkten är att se till att de olika samverkansaktiviteterna hålls samman, om det är något som sker i projektform faller det ansvaret till exempel på projektledaren, annars behöver någon annan utses till samordnare enligt Gray (1996, refererad i Lindberg, 2009). Wikström (1986, refererad i Lindberg, 2009) anser att en viktig framgångsfaktor för samverkan är att det byggs upp ett gemensamt sakengagemang mellan deltagarna. På så sätt kan det som är gemensamt hållas vid liv, samtidigt som det går att ta vara på de olikheter deltagarnas yrke representerar. Det gäller även att ha vilja och förmåga att se problem från den andra partens perspektiv (Lindberg, 2009). Danermarks (2020) åsikt är att en viktig förutsättning för att samverkan ska främjas, vilken redan nämnts som en av dess grunder, är att klargöra organisatoriska strukturer och fördelning av kostnader. En sista faktor som främjar samverkan som nämns av Lindberg (2009) är Huxham och Vangens (2005, refererad i Lindberg, 2009) uppfattning om att det krävs ömsesidigt förtroende mellan parterna som deltar.

När det kommer till faktorer som hämmar samverkan är det på sätt och vis samma som de främjande, fast sett från ett negativt perspektiv. Det vill säga situationer där saker inte fungerar och därför uppstår intresseskillnader och beroendeförhållanden (Lindberg, 2009). Huxham och Vangen (2005, refererad

i Lindberg, 2009) menar att om deltagarna har olika syften med samverkan kan det uppstå svårigheter, likaså om de har olika språkbruk, saknar förtroende för varandra eller har skilda organisatoriska kulturer. De säger också att i de fall deltagandet inte är frivilligt kan det vara extra svårt att hitta ett gemensamt syfte. Då kan det uppstå vad de kallar ”collaborative inertia”, vilket innebär att samverkan stannar upp eller helt rinner ut i sanden för att man misslyckas med att hitta gemenskapen (Huxham och Vangen, 2005, refererad i Lindberg, 2009). En annan faktor som kan göra det svårt att samverka är om det finns statuskillnader mellan de som deltar, där etablerade roller gör det svårt att se bortanför sin egen yrkesgrupp och organisations behov (Danermark och Kullberg, 1999). Även om samverkan ofta sker för att spara in på såväl kostnad som tid kan både ekonomin och tidsaspekten vara en hämmande faktor, till exempel om samverkan drivs i projektform med bidrag och under en begränsad period (Lindberg, 2009). Likaså kan det uppstå problem om det är olika stort engagemang från deltagarna. Ett problem som kan uppstå är vad Oliver (1990, refererad i Lindberg, 2009) kallar för ”free-riders”, där den ena parten gör minsta möjliga ansträngning i samverkan men ändå kan ta del av samma fördelar som resterande deltagare.

3.3 Tillämpning av professionsteori och samverkansteori i studien

Den här studien utgår från Brantes definition av professionen då den upplevs mer inkluderande och inte lägger vikt vid viss högre formell utbildning som anses vara statusbringande. Detta behövs då de tre generationer som presenterats visar att en profession idag kan inbegripa andra yrken än vad det ansågs när teorin myntades. Brantes definition antyder ändå att en utbildning behövs, då den tar fast vid att ett professionellt yrke behöver vara förmedlare av ett abstrakt kunskapssystem som uppfattas som svåra och värdefulla av allmänheten, och den kunskapen behöver läras någonstans ifrån. Både bibliotekarieyrket och logopedyrket passar in i denna definition sett utifrån den abstrakta kunskap de får genom sin utbildning, vilket ger dem möjlighet att utföra handlingar som är värdefulla för allmänheten, och som allmänheten behöver uppsöka respektive yrke för då de inte klarar av det själv. Båda yrkena är även såväl organiserade som utbytbara inom sin yrkesroll.

För begreppet samverkan utgår studien från Ögland och Danermarks definitioner, det vill säga som något som sker utifrån ett målinriktat och formellt avtal där syftet är att uppnå något som inte hade gått på egen hand. Vidare används samverkansteorins begrepp för att se hur verksamheterna i studien förhåller sig till varandra i det gemensamma arbetet. Samverkans grunder och de främjande och hämmande faktorer som nämnts, används för att försöka förstå vilken effekt verksamheternas samverkan har på arbetet. Avsnittet om interprofessionell samverkan ger ytterligare möjligheter till analys med verksamheternas skilda verksamhetsområden i åtanke.

4 Metod

I det här kapitlet presenteras valda metoder för insamlandet och analysen av studiens material. Studien är en kvalitativ studie och materialet består av semistrukturerade intervjuer samt de styrdokument som ligger till grund för respektive verksamhet. Intervjuerna ger en möjlighet att få erfarenheter av samverkan från de som arbetar med den och även olika perspektiv då de har olika befattningar och tillhör olika verksamheter. En läsning av styrdokumenterna kommer synliggöra respektive verksamhets möjligheter till att delta i och/eller initiera samverkansarbetet. Den metod som sedan valts för att analysera materialet är en tematisk innehållsanalys.

4.1 Materialinsamling

4.1.1 Dokument

En del av det empiriska materialet består av styrdokument, exempelvis verksamhetsplaner, som hör till verksamheterna och deras organisationer. Genom att låta dem bli en del av studiens material framställs en grund för hur respektive organisation styrs samt de strukturer, mål och fokusområden som professionerna omges av. Dokumentanalysen var inte en del av studiens material från början, utan tillkom då intervjuunderlaget visade sig bli för litet för att ge ett tillräckligt stort studiematerial. Styrdokumenterna är framtagna genom att leta på Region Halland samt Halmstad kommuns hemsidor. De styrdokument som presenteras är samtliga som jag har fått tag på och är de som är aktuella för närvarande, förutom i ett fall där övergången mellan verksamhetsplaner precis skett och jag därför valt att ta med båda. Region Halland har alla sina styrdokument och planer för nedladdning på sin hemsida för sina olika verksamhetsområden. Jag kontaktade Region Halland för att höra efter om Logopedimottagningen i Halland hade några egna styrdokument men fick till svar att så inte var fallet, däremot fick jag Hallands sjukhus verksamhetsplan. Jag var även i kontakt med den biträdande avdelningschefen på Logopedimottagningen som bekräftade vad regionens kommunikationsavdelning hade sagt om att de inte har några egna styrdokument utöver den jag redan hittat på Region Hallands hemsida för hälsa och vård. Biträdande chefen svarade även att de utöver detta för sitt arbete har nationella samt egna vårdriktlinjer som de behöver följa i det medicinska arbetet. Jag undersökte de nationella riktlinjerna för logopeder men bedömde att dessa inte var av vikt för ämnet i den här studien eftersom de enbart innehöll riktlinjer kring vårdarbetet och inte nämnde samverkan. Halmstad Kommun har sin strategiska plan för kommunen för nedladdning, medan kulturnämnden har valt att uppmana till att kontakta kommunen för att få ut de som gäller specifikt för deras område. Jag frågade därför utvecklingsledaren på Biblioteket i Halmstad att skicka biblioteksplanerna till mig, både den nuvarande och den föregående eftersom de precis bytt, eftersom jag visste att hon enkelt kunde få fram dem, vilket hon också gjorde. Jag kontaktade även Halmstad Kommun för att be om att få Kulturförvaltningens verksamhetsplan vilket de skickade.

4.1.2 Intervjuer

Den andra delen av studiens material är intervjuer med personer som arbetar inom de tre verksamheterna. Kvale och Brinkman (2014) skriver att forskningsintervjun är ett sätt att få kunskap i interaktion mellan den som blir intervjuad och intervjuaren och genom att ställa frågor och lyssna kan intervjuaren få kunskap om och förståelse för centrala teman i den intervjuades livsvärld. Formen har varit semi-strukturerade intervjuer, vilket innebär att det innan intervjuerna upprättades en intervjuguide där frågorna delades upp utifrån tre olika teman som knyter an till forskningsfrågorna. En fördel med en semistrukturerad intervju är att frågorna inte nödvändigtvis behöver ställas i den ordning de är nedskrivna i guiden och att det ger utrymme för intervjuaren att ställa frågor som inte finns med i den, om det knyter an till något som den intervjuade har sagt (Bryman, 2018). Enligt Bryman (2018) kan intervjuguiden vara mer strukturerad, likväl som den bara kan innebära en kort minneslista över vilka områden som ska vara med. Huvudsaken är att frågorna gör det möjligt för intervjuaren att få en uppfattning av den intervjuades bild och har en grund i de forskningsfrågor man vill ha svar på, samtidigt som de inte får vara så specifika att de hindrar alternativa synsätt att komma fram (Bryman, 2018). Två intervjuguides upprättades: en som riktade sig till personerna inom biblioteksverksamheten (se bilaga A) och en som riktade sig till personerna inom logopedin (se bilaga B). Grunden i guiderna var densamma men frågorna anpassades utifrån vilken profession intervjupersonen tillhörde. Intervjuguiden bestod av fyra områden: En kort, inledande presentation och sedan tre teman som skapades utifrån forskningsfrågorna: ”Tema - samverkan”, ”Tema - upplevelser i yrkesrollen” och ”Tema - utvecklingsmöjligheter”.

4.1.3 Urval av intervjupersoner

Ett problem när det kommer till intervjuer är att det på förhand kan vara svårt att bestämma hur många individer som ska intervjuas (Bryman, 2018). Det finns ingen konsensus kring hur många personer som bör delta, utan det handlar om att känna att man uppnått teoretisk mättnad samt att argumentera för den valda urvalsstorleken (Bryman, 2018). I den här studien var tanken att sex personer skulle intervjuas: två barnbibliotekarier, två utvecklingsledare som jobbar inom kommunal respektive regional biblioteksverksamhet och två logopeder. Antalet ansågs vara tillräckligt stort utifrån studiens syfte och begränsade tidsram. Personerna kontaktades innan arbetet med uppsatsen påbörjades för att klargöra att de och deras verksamheter var villiga att delta eftersom uppgifterna inte är anonyma. Då studien utgår från ett pågående samverkansarbete som pågår i Halland och Halmstad föll det sig naturligt att kontakta de verksamheter som är föremål för studien för att få hjälp med att identifiera de personer som är inblandade och därmed var lämpliga att intervjuas. På bibliotekssidan hade jag redan kunskap om de utvecklingsledare som arbetade med samverkan och dessa kontaktades direkt, och de dirigerade sedan vidare mig till vilka barnbibliotekarier som var aktuella för intervju. Jag fick även hjälp från en av dem att få kontakt med logopedimottagningen i Halland där avdelningschefen sedan valde ut vilka logopeder som ansågs lämpliga att intervjuas för studiens syfte. I slutändan blev det enbart fyra intervjupersoner då en logoped hoppade av på grund av tidsbrist när det var dags att bestämma tid för intervjun, samt att en barnbibliotekarie blev sjuk inför intervjutillfället och sjukdomen blev långvarig så vi fick inte möjlighet att genomföra intervjun under den tidsram jag hade att förhålla mig till. Det hade

varit önskvärt att kunna genomföra en till intervju med en logoped då biblioteksyrket är överrepresenterat bland de intervjuade, så jag försökte få tag på en annan logoped att intervjuas. Jag fick dock ingen slutgiltig återkoppling i ärendet, vilket jag tänker beror på att det är ett tidspressat yrke som blivit ytterligare ansträngt under de senaste årens pandemi.

4.2 Intervjuprocessen

Innan intervjuerna påbörjades övervägde jag att göra en provintervju, något som rekommenderas att göra för att känna på frågorna och se möjliga förbättringar (Bryman, 2018). Detta genomfördes tyvärr inte då jag inte, med den korta tiden jag hade, lyckades få fram någon person för en provintervju som både hade kunskap nog för att ge mig en aning om huruvida frågorna var bra, och samtidigt inte var en person jag önskade skulle delta i den faktiska studien. Innan intervjuerna gick däremot några kurskamrater igenom min intervjuguide och kom med råd och tips om disposition och frågeformulering varefter jag gjorde några mindre justeringar.

Intervjuerna är genomförda via Zoom där de spelades in med deltagarnas samtycke. På grund av senaste årens pandemi orsakad av covid-19, och de restriktioner som det medfört, förespråkades digitala intervjuer i stället för fysiska. En av de intervjuade hade på begäran fått ta del av intervjuguiden innan, medan de övriga inte hade gjort det. Det hade varit möjligt att låta alla intervjupersoner få frågorna i förväg, men då den personen som ville se dem före bad om det hade den första intervjun redan genomföras. Det upplevdes bättre för resultatet som helhet att således enbart låta en person se intervjuguiden i förhand än att det bara var en enskild person som inte hade haft möjlighet att förbereda sig. Jag upplevde inte att det gjorde någon större skillnad på svaren inför intervjun, möjligtvis att personen som hade fått ta del av frågorna innan var lite mer sammanhållen i sina svar, men hen påpekade innan vi påbörjade intervjun att hen inte hade förberett sig på något vis eller hade frågorna framför sig för tillfället.

Jag har därefter transkriberat dem så ordagrant jag kan, pauser och upprepningar inkluderade, men har utelämnat tvekande ord som ”eh” och även valt att hoppa över mina egna återkommande ”ja” och ”aha” som yttrades för att visa att jag lyssnar. Jag har i vissa fall försökt visa på nyansskillnader i intervjupersonernas tal, till exempel om de ”låtsas citera någon annan”, eller särskilt betonat ett visst ord. Men till stor del är det enbart nedskrivet ord för ord. När respondenterna citeras har jag justerat citaten i skriftspråklig riktning, det vill säga utelutit upprepningar eller onödiga småord, men inte bytt ut några ord eller ändrat innebörden. För den första intervjun genomfördes transkriberingen genom att lyssna igenom en bit och skriva ned den, för att sedan lyssna igenom den ett par gånger till för att se till att alla ord och ordföljder blev rätt. Inför den andra intervjun upptäckte jag dock transkriberingsfunktionen i Microsoft Word. Resterade tre intervjuer är därför transkriberade genom att ljudfilen laddats upp och programmet först skrivit ned allting i textform utan talare eller tidsmarkörer. Sedan låg den texten som en grund när jag lyssnade igenom ljudupptagningarna och transkriberade det. Jag kompletterade Words transkribering genom att lägga in vem som sa vad, ord som Word återgett felaktigt och de upprepningar, pauser och nyanser som

Word utelämnat. Genom att göra på det här sättet kunde jag göra mindre täta pauser eftersom jag inte behövde skriva ut varje ord själv, utan kunde följa med i den färdiga texten, justera den under tiden jag lyssnade och pausa först när det var flera fel på samma ställe och jag inte hann med.

4.3 Tematisk analys

En tematisk analys innebär att man letar efter viktiga teman i sitt material, dock finns det ingen uttalad arbetsgång för hur metoden ska ske (Bryman, 2018). Ryan och Bernard (2003) pekar på några saker som en forskare letar efter vid en tematisk analys, så som repetition, termer som är specifikt för branschen, likheter och skillnader i materialet samt teorirelaterat material. De skriver att det initiala arbetet för att hitta teman i materialet går att göra med papper och penna, men i den senare processen är det lättare att ta hjälp av en dator. En metod för att sortera temana de nämner är ”klipp och sortera” (min översättning) som innebär att citat klipps ut ur materialet och sorteras utifrån temat de tillhör (Ryan och Bernard, 2003). Jag närmade mig materialet utan en förbestämd metod för hur jag skulle genomföra den tematiska analysen, men det arbete jag kom att utföra passar bra in på det jag precis beskrivit. Jag valde att skriva ut det transkriberade materialet och läsa igenom det medan jag med hjälp av överstrykningspennor i olika färger markerade meningar och stycken jag kände utgjorde centrala teman. Jag hade forskningsfrågorna i åtanke men var även öppen för andra teman som kunde finnas. När alla intervjuer var genomlästa på det här sättet gick jag igenom dem en gång till, samtidigt som jag i den digitala kopian klippte ut de citat jag markerat och sorterade in dem i separata dokument under respektive tema. Vid den andra genomgången ändrade jag uppfattning om en del färgmarkeringar och upptäckte att de passade bättre in på ett annat tema. När det arbetet var färdigt hade det blivit sju olika teman som sedan delades in i fyra övergripande områden som återfinns under resultatdelen. Dessa delades främst in utifrån forskningsfrågorna, men även med de teoretiska begrepp som används i studien i åtanke. Även för dokumenten gjordes en tematisk analys utifrån samma process som för intervjuerna. Analysen gjordes efter att intervjuanalysen var genomförd eftersom, som tidigare nämnt, dokumentanalysen lades till efter att intervjuprocessen var genomförd. Jag gjorde en första översiktlig läsning för att hitta de bitar i texten som kunde anses vara av intresse för studiens ämne och dessa markerades med olika färger beroende på tema. När de identifierats gjordes en närläsning av de utvalda bitarna och, med de områden som återfunnits i intervjumaterialet som utgångspunkt, kunde det delas in i tre olika fokusområden. Dessa presenteras också i resultatdelen.

4.4 Objektivitet och forskningsetik

Det förväntas att en forskare håller sig objektiv och värderingsfri (Bryman, 2018). Kvalitativ forskning har också fått kritik för att den är för subjektiv och bygger på forskarens egna uppfattningar om vad som är viktigt och de personliga förhållandena som etableras med undersökningspersonerna (Bryman, 2018). Som tidigare nämnts har jag sedan sju månader tillbaka arbetat som timvikarie på det folkbibliotek som ingår i den här studien. Jag har dock inte arbetat tillsammans med någon av de personer som är intervjuade för

denna studie och har inte haft mer kontakt med dem än att jag hälsat på och bytt några enstaka ord med dem i lokalerna. Jag har också i en tidigare kurs, under min pågående utbildning, haft kontakt med folkbibliotekets utvecklingsledare för en examinerande uppgift. Under 2012 gjorde jag praktik på Region Halland Kultur under en dåvarande utbildning och arbetade efter det som timanställd assistent under en kort tid, där en av uppgifterna var att hjälpa den intervjuade utvecklingsledaren att iordningställa material för ett av de språkfrämjande projekt som gjorts. Samtliga intervjuade inom biblioteksyrket har därmed redan vetat vem jag var, i olika stor utsträckning, när jag intervjuade dem. Logopeden har jag däremot inte haft någon kontakt med och för henne var jag totalt okänd. Jag har försökt att hålla mig professionellt inställd under intervjuens gång och ansträngt mig för att inte låta den eventuella förförståelse jag har haft påverka utgången, utan bett intervjupersonen berätta själv. Det finns en risk att detta får konsekvenser även för resultat och analys då det kan tänkas att jag inte vill eller vågar ge en rättvis framställning om det som kan vara negativt. Syftet med den här studien är dock inte att ge kritik utan att se hur samverkan mellan de olika verksamheterna ser ut – vad som fungerar och vad som inte fungerar – utifrån vad de intervjuade personerna berättar. Jag har därför även här lagt vikt vid att vara objektiv i det jag ser och hör. Det behöver ändå noteras att det finns en viss partiskhet i relationen till de intervjuade bibliotekarierna i den här studien och att den dessutom skrivs utifrån en biblioteks- och informationsvetenskaplig synvinkel.

Vetenskapsrådet (2017) gör skillnad på forskningsetik och forskareetik, där forskningsetik handlar om de personer som medverkar i forskningen behandlas och skyddas från eventuella skador, medan forskareetiken berör forskarens eget ansvar mot forskningsområdet och samhället, Vidare skriver de att anonymitet eller avidentifiering innebär att det inte går att göra en koppling mellan deltagarens svar och en specifik individs identitet (Vetenskapsrådet, 2017). I den här studien går det inte att lova anonymitet då det, trots att deltagarnas namn utelämnas, inte är svårt att ta reda på vilka de är utifrån deras arbetsuppgifter och arbetsplatser. Deltagarna fick i samband med att de tillfrågades om de ville delta i studien, information om att detta i det följebrev som skickades (se bilaga C), och har godkänt att delta på dessa premisser. Samtliga respondenter har också fått tillsänt sig och skrivit under en blankett för insamling av personuppgifter i samband med intervjun (Se bilaga D). Samtyckesblanketten nämner vad syftet med studien är, vilka personuppgifter det är som samlas in, hur dessa hanteras samt hur länge.

4.5 Studiens begränsningar

Den här studien utgår från tre verksamheter som ligger i samma region samt uppfattningar och åsikter från de respondenter som deltagit. Det går därför inte att dra några generella slutsatser kring resultatet som framkommit. På grund av avhopp och den begränsade tid som studien utfördes under blev förhållandet mellan logopeder och bibliotekarier väldigt ojämnt, vilket också det påverkar studiens resultat. Det är bara en logoped som har deltagit i studien och fick fungera som representant för hela sin profession. Om fler logopeder deltagit som tanken var från början, hade det blivit ett bredare material och bilden för professionen kunnat bli mer nyanserad och gett ett annat resultat.

5 Resultat

I det här kapitlet kommer resultatet från intervjuerna samt dokumenten att presenteras. I den första delen följer en presentation av verksamheterna och deras organisationer, samt de intervjudeltagare som deltar i studien. Sedan följer resultatet från den tematiska analys som har gjorts av dokumenten de transkriberade intervjuerna. I dokumentanalysen framkom följande teman: 1. För barn och unga - En bra start i livet, 2. Främja små barns språkutveckling och 3. Samverkan. De fyra teman som framkom vid genomgången av de transkriberade intervjuerna är: 1. Hur ser samverkan ut?, 2. Ett gemensamt mål, 3. Professionspåverkan och 4. Framtiden och utveckling.

5.1 Verksamheterna och respondenterna

5.1.1 Verksamheterna

Tabell 1

Översikt av de styrdokument som ingår i dokumentanalysen och som presenteras i detta avsnitt.

Styrdokument	Verksamhet
Halland – bästa livsplats 2035	Region Halland
Hälso- och sjukvårdsstrategi	Region Halland Hälsa och vård
Hallands Kulturstrategi och Kulturplan 2021–2024	Region Halland Kultur i Halland
Regional biblioteksplan Halland 2021–2024	Regionbiblioteket
Verksamhetsplan 2022	Hallands sjukhus
Plan för den inkluderade kommunen 2020–2024	Halmstad Kommun
Verksamhetsplan: 2022 med sikte på 2027	Halmstad Kulturförvaltning
Riktlinje för biblioteksverksamheten i Halmstads kommun 2022–2025	Biblioteken i Halmstad
Policy för biblioteksverksamheten - Biblioteksplan 2017 – 2020	Biblioteken i Halmstad

Region Halland ligger vid västkusten och är en liten region som består av sex kommuner, varav Halmstad kommun är en av dem. De har en regional utvecklingsstrategi som heter *Halland – bästa livsplats 2035* som visar hur

Halland vill att regionen ska utvecklas för invånarna under de kommande femton åren (Region Halland, 2021b). Strategin ger en bild över vilka styrkor och utmaningar regionen har och vilken riktning de ska arbeta i för att åstadkomma det de önskar. Utöver den regionala strategin finns det genomförandestrategier utifrån specifika områden inom regionen, där logopedin ingår i Hälsa och vård, och deras *Hälso- och sjukvårdsstrategi*, och Regionbiblioteket hör till Kultur i Halland, som har en *Kulturstrategi* (det finns även en tredje strategi som heter *Tillväxtstrategin*) (Kultur i Halland, 2020).

Regionbiblioteket är en del av Kultur i Halland inom Region Halland och deras uppdrag är främja samarbete och verksamhetsutvecklingen för folkbiblioteken i länet, samt att driva utvecklingsfrågor och omvärldsbevaka biblioteksarenan både nationellt och internationellt (Region Halland, 2021d). Regionbiblioteket möter därför inte invånarna själva utan de har kontakt med folkbiblioteken som i sin tur är de som har kontakten med invånarna. I deras uppdrag ingår även att stödja och stärka skolbiblioteken i Halland (Kultur i Halland, 2020). Regionbiblioteket förhåller sig dels till *Hallands Kulturstrategi och Kulturplan 2021–2024*, framtagen av Kultur i Halland, men har också en egen biblioteksplan: *Regional biblioteksplan Halland 2021–2024*. Innehållet i respektive styrdokument skiljer sig däremot inte åt utan Regionbiblioteks mål och uppdrag är i grunden detsamma. I planen presenterar de tretton olika punkter med prioriteringar och utvecklingsmöjligheter som de fokuserar på, vilket bland annat innefattar ”Utveckla bibliotekens roll i det demokratiska samhället”, ”Fortsätta arbetet med nationella minoriteters språk och kultur” och ”Inventera och analysera om biblioteken finns tillgängliga för alla” (Kultur i Halland, 2020).

Logopedimottagningen i Halland hör till Hallands sjukhus som är en del av Region Halland. Det finns en mottagning på respektive sjukhus i Hallands län, samt på andra ställen i de kommuner i Halland som inte har ett sjukhus. Logopediavdelningen har inga egna styrdokument enligt Region Halland. Däremot har Hallands sjukhus en verksamhetsplan, *Verksamhetsplan 2022*, som tar upp hur vilka områden som är särskilt angelägna för sjukhuset under året, där nämns dock inte logopedin specifikt (Driftnämnden Hallands sjukhus, 2021). Sjukhuset och logopedin tillhör också området Hälsa och vård inom regionen och styrs av deras *Hälso- och sjukvårdsstrategi* vars övergripande mål är ”En hälso- och sjukvård för bättre hälsa” (Region Halland, 2017). Utöver detta har Svenska logopedförbundet tagit fram nationella arbetsbeskrivningar för logopedier inom olika verksamheter som styr hur de bör tänka kring själva vårdarbetet.

Halmstad kommun har en strategisk plan för åren 2019–2023 och utifrån den har de tagit fram fyra utvecklingsområden som fått sina egna planer. Ett av områdena handlar om att bli en inkluderande kommun, och i *Plan för den inkluderade kommunen 2020–2024* skriver de: ”[g]enom att styra och vägleda arbetet syftar planen till att göra det enklare för alla oss som arbetar i Halmstads kommun att anta uppgiften om inkludering.” (Halmstad kommun, 2020, s. 4). Inom Halmstad kommun finns olika förvaltningar varav Kulturförvaltningen är den som ansvarar för biblioteksverksamheten i kommunen. Kulturförvaltningen har en verksamhetsplan, *Verksamhetsplan: 2022 med sikte på 2027*, som tar upp vad de planerar och har för målsättning de kommande åren (Kulturnämnden, u.å.).

Biblioteket i Halmstad ligger som sagt under kommunens Kulturförvaltning och omfattar ett stadsbibliotek, åtta biblioteksfilialer samt en bokbuss. De har, förutom Halmstad kommuns styrdokument, även en biblioteksplan. Biblioteket i Halmstad har precis fått en ny biblioteksplan antagen, *Riktlinje för biblioteksverksamheten i Halmstads kommun 2022–2025*, som utgår ifrån de områden och inriktningar som nämns i kommunens strategiska plan (Halmstad kommun, u.å). Syftet med planen är att ”[g]enom att systematiskt, kvalitativt och långsiktigt arbeta utifrån denna bidrar bibliotekens verksamheter till en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling i Halmstads kommun.” (Halmstad kommun, u.å., s. 3). Den gamla biblioteksplanen, *Policy för biblioteksverksamheten - Biblioteksplan 2017 – 2020* (senare förlängd till att även gälla 2021), är också av intresse eftersom det är den som styr verksamheten fram till i år. Biblioteket i Halmstad har även samverkan med logoped som är anställda på Kärnhuset, vilket är ett pedagogiskt resurscentrum som drivs av Halmstad kommun. Kärnhusets syfte är att fungera som en förvaltningsövergripande stödorganisation för förskolor och skolor, där olika professioner arbetar för att stödja kärnverksamheternas arbete med barn och elever (Pedagog Halmstad, u.å). Samverkan med Kärnhuset är inte en del av den här studien, men bör ändå nämnas.

Till sist har Regionbiblioteket och Biblioteket i Halmstad även *Bibliotekslagen* att förhålla sig till, utöver de styrdokument som gäller för organisationen de tillhör. Den regionala biblioteksverksamheten nämns i paragraf elva:

11 § Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Lag (2019:961). (Bibliotekslagen, 2013)

Ett av folkbibliotekens uttalade prioriteringsområden nämns i paragraf åtta:

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. (Bibliotekslagen, 2013)

5.1.2 Respondenterna

Fyra personer intervjuades för den här studien varav tre av dem arbetar i olika befattningar inom en biblioteksverksamhet och en av dem arbetar som logoped. Som tidigare nämnt var tanken att ytterligare en logoped och en bibliotekarie skulle delta men de fick förhinder och tvingades hoppa av. De fyra personerna presenteras nedan med sin yrkesroll som identifikator och en kort presentation av deras arbete.

Logoped 1 arbetar som logoped på Logopedmottagningen på Hallands sjukhus Halmstad sedan nio år tillbaka. Hennes främsta arbete sker mot barn med tal- och språksvårigheter men hon har även ansvar för den lilla del barn som har läpp-, käk- och gomspalt. Barnen hon behandlar är mellan två och sex år gamla då ansvaret för dem efter det tas över av skolhälsovården. För de yngre barnen handlar det mest om att ge rådgivning till föräldrarna eller förebyggande arbete i form av föräldrautbildningar och träffar. De större barnen med uttalad

problematik kommer via remiss (via BVC eller barnmottagningen men även via egenremiss) och de träffas mer regelbundet för behandling i en period med uppföljning efter ett halvår för att se om problemen kvarstår och ytterligare behandling krävs. Hon säger att hennes roll i samverkan är att få till bra mötespunkter där biblioteket kan få vara med och synas för de familjerna som logopederna möter. Det handlar om att få familjerna att vilja och våga besöka biblioteket så att de kan ta del av de resurser som finns där. Hon har också varit med och hållit i föräldragrupper på biblioteket men under pandemin pausades de och logopedin kom därefter fram till att grupperna inte riktigt nådde den målgrupp de ville och de håller därför på att se över hur de ska se ut i framtiden.

Bibliotekarie 1 arbetar som barnbibliotekarie med inriktning på barn i ålder noll till sec, år samt de vuxna i deras närhet, på Halmstad Stadsbibliotek. Han har arbetat som bibliotekarie i ungefär 20 år men varit anställd på sin nuvarande arbetsplats i fyra år. I arbetsuppgifterna ingår fortbildning för pedagoger, att hålla i sång- och ramsstunder och att ha annan verksamhet som riktar sig till de yngre barnen. Han är också med och gör en podcast som produceras av biblioteket som handlar om barn och ungas språkutveckling, där de haft besök av en logoped från Logopedimottagningen i Halmstad i ett avsnitt. Hans del i samverkan med logopedin är för tillfället i en omarbetsfas. Innan coronapandemin var han, tillsammans med Logoped 1, den som höll i BVC:s föräldragruppträffar förlagda på biblioteket. Som redan nämnts är tanken att logopedin ska starta upp något nytt där han även ska vara med på något sätt. Han har även deltagit tidigare i projektet Språkstart Halland, där bibliotekarier gör hembesök till familjer för att visa vilka språkfrämjande aktiviteter det finns, när det pågick i Halmstad. Han kommer delta där igen nu när det ska ske en nystart i kommunen.

UL (Utvecklingsledare) Folkbibliotek är i grunden bibliotekarieutbildad och har tidigare arbetat som barnbibliotekarie på Halmstad Stadsbibliotek med ett deltidsansvar som utvecklingsledare. Sedan fem år tillbaka arbetar hon på heltid som utvecklingsledare på stadsbiblioteket med ett övergripande ansvar över verksamheten där hon bland annat arbetar med tillgänglighetsfrågor. Hon beskriver sin roll i samverkan som den som förvaltar och har kunskap om det som pågår. Hon är en del i arbetet med att hitta former för samverkan som grundar sig i respektive verksamhets styrdokument och uppdrag och medverkar i planeringsstadiet av samverkansprocessen. Hon har tidigare också suttit med i referensgruppen för Regionbibliotekets satsning Språkredjan, som även logopedin var en del av.

UL (Utvecklingsledare) Regionbibliotek har jobbat på Regionbiblioteket sedan 2004 med inriktning på barn och unga. Hon har varit med och startat upp projektet Språkstart Halland och är sedan 2017 processledare för satsningen på halvtid då det utvecklats till ett fast inslag. Innan hon började på Regionbiblioteket har hon bland annat jobbat många år som skolbibliotekarie. Hon beskriver sin roll i samverkan med logopederna som den sammankallande och drivande. Den som ser till att träffar blir av, tar beslut när det behövs och ansöker om pengar. Hon har fungerat som projektledare i många av de tidigare språk- och läsfrämjande projekt som utförts i regionens regi.

5.2 Verksamheternas styrning och krav

I det här avsnittet kommer resultatet från dokumentanalysen presenteras utifrån de tre aktuella områdena som framträdde under analysen.

5.2.1 För barn och unga - en bra start i livet

Det grundläggande målet i samtliga övergripande styrdokument inom regionen och kommunen är att öka livskvaliteten och jämlikheten mellan invånarna. Region Hallands strategi ”Halland – bästa livsplats 2035” säger redan i titeln vad det är de strävar efter: Att alla som bor i Halland ska ha goda livsvillkor, oavsett hur de har kommit att bosätta sig i länet, samt att det ska finnas likvärdiga möjligheter till såväl arbete och utbildning som en meningsfull fritid (Region Halland, 2021b). En av utmaningarna som nämns i strategin är något de kallar ”demografiutmaningen”, vilket handlar om att ”...stärka Halland genom en god och långsiktig ekonomisk utveckling” (Region Halland, 2021b, s. 19). Det handlar om att invånarna i Halland ska kunna vara en del av samhället och ges förutsättningarna att bidra till det genom hela sin livstid. Fokuset på barn och ungas möjligheter till detta samlas i flera verksamheters styrdokument, med viss variation, under rubriken ”En bra start i livet”. I regionens strategi skriver de att de behöver ”[s]kapa förutsättningar för en hållbar livsplats genom att ge våra barn och unga en god start i livet” (Region Halland, 2021b, s. 19). Ett steg för att säkerställa att det sker är att lägga särskilt vikt vid barn och unga och se till att de redan från tidig ålder får växa upp i en miljö som bidrar till utvecklingen.

Även i Halmstad kommuns (2020) strategiska dokument, ”Plan för den inkluderade kommunen 2020–2024”, har de en rubrik som heter ”En bra start i livet”. Det innebär att de barn och unga som växer upp i kommunen ska få möjlighet att utvecklas och en bra start i livet oavsett var de bor, vilket kön de har eller hur uppväxtvillkoren ser ut (Halmstad kommun, 2020). En ambition kommunen har för att åstadkomma det är att stärka de tidiga insatserna och att arbetet påbörjas redan under förskolan för de barn som befinner sig i riskzonen. Rubriken ”En bra start i livet” återkommer också som ett mål i Halmstads Kulturförvaltnings verksamhetsberättelse där de skriver om en mer specifik satsning om att skapa ett litteraturhus där professioner kan mötas (Kulturnämnden, u.å.).

I ”Hallands Kulturstrategi och Kulturplan 2021–2024” tar de avstamp i regionens övergripande strategi när de skriver: ”Kultur behövs för att ge Halland förutsättningar att vara den bästa livsplatsen.” (Kultur i Halland, 2020, s. 7) De skriver vidare att kulturlivet är bärare av ett öppet och demokratiskt samhälle och att det är en viktig dimension i människors möjligheter till utveckling, delaktighet och samhörighet. De vill även särskilt uppmuntra och främja barn och ungas möjligheter till ett rikt kulturliv.

Dokumentet som tillhör området vård och hälsa är de enda som inte har någon sektion med särskild inriktning på mål för barn och unga. I ”Hallands Hälso- och sjukvårdsstrategi 2017–2025” är dock det övergripande syftet att de ska arbeta hälsofrämjande och kunna leverera en individuell hälso- och sjukvård av hög kvalitet för en god och jämlik hälsa (Region Halland, 2017). De nämner även kort i sektionen om samverkan att de arbetar utifrån specifika gruppers behov, som till exempel barn och unga.

5.2.2 Främja små barns språkutveckling

Det är enbart kultur- och biblioteksdokumenterna som specifikt tar upp att de ska arbeta för att främja små barns språkutveckling. I ”Hallands Kulturstrategi och Kulturplan 2021–2024” listas de några olika gemensamma prioriteringar mellan regionen och kommunen där en av dem är ”Stärka små barns språkutveckling”. Tillsammans ska olika verksamheter som ansvarar för små barns språkutveckling, utifrån varje barns förutsättning, arbeta för att främja den (Kultur i Halland, 2020). I rapporten nämns även vad Regionbibliotek som verksamhetsområde har för utvecklingsmöjligheter och prioriteringar, vilket sedan återkommer i Regionbibliotekets egen biblioteksplan ”Regional biblioteksplan Halland 2021–2024”. Där står det att ett kärnområde för Regionbiblioteket är arbetet med små barns språkutveckling, vilket sker genom satsningen Språkstart Halland och de skriver vidare att ” [a]rbetet med barns och ungas läsning och språkutveckling utvecklas bäst i samverkan mellan olika professioner. Samarbetet ska systematiseras.” (Kultur i Halland 2020). I Regional biblioteksplan Halland 2021–2024 (Region Halland, 2021c) står det också om satsningen Språkstart Halland att den behöver fortsatt implementering och metodutveckling samt att forskningen kring detta behöver fördjupas vidare.

Biblioteken i Halmstads gamla biblioteksplan, ”Policy för biblioteksverksamheten - Biblioteksplan 2017 – 2020”, nämner språkutveckling för barn och unga under rubriken ”Gemensamma utmaningar för folk- och skolbibliotek” (Halmstad kommun, 2016). Under ”Folkbibliotekens utmaningar” nämns också att de särskilt ska uppmärksamma och främja barn och unga och deras språkutveckling och läsglädje, samt att inspirera och medvetandegöra vuxna i barnens närhet om deras betydelse för språkutvecklingen (Halmstad kommun, 2016). I den nya planen har detta mål förstärkts genom att ytterligare tydliggöra hur folkbiblioteket ska arbeta med språkutvecklingen för barn och unga, genom att dela upp dem i varsin grupp, och lägger än större vikt vid samverkan mellan aktörer. För inriktningen ”En bra start i livet” nämner de bland annat att biblioteket ska bidra med ”Samverkan för små barns språkutveckling 0–5 år”, där de ska vara en av aktörerna i den samverkan som sker i kommun och region (Halmstad kommun, u.å). Språkfrämjande nämns även för inriktningen ”En kommun som håller samman” där det är en förutsättning för att bidra till att skapa jämlika villkor för invånarna i kommunen, så att de får möjlighet att utvecklas och delta i det demokratiska samhället (Halmstad kommun, u.å).

Kulturnämnden (u.å.) i Halmstad har, vilket nämndes redan i förra stycket, ett mål om att skapa ett litteraturhus för att möta behovet på ökad samsyn kring barns språkutveckling. Det ska vara en plats för barn, med särskilt fokus på de som behöver det mest, som nya svenska familjer, barn som riskerar att hamna i utanförskap och barn med funktionsvariationer (Kulturnämnden, u.å.).

5.2.3 Samverkan

Samtliga styrdokument tar upp hur de ska arbeta med samverkan som en del i sitt arbete, en del i anslutning till tidigare nämnda fokusområden för barn och unga, andra mer som generella mål för verksamheten. I den tidigare nämnda ”demografiutmaningen” som Region Halland nämner i sin strategi är samverkan en viktig del för att uppnå målet med att ge barn och unga en jämlik

start i livet. De skriver: ”För att uppnå detta är det centralt att utveckla tidiga och samordnade insatser från samhället som kompenserar för skillnader i livsvillkor.” (Region Halland, 2021b, s. 19). I avsnittet om sina styrkor skriver Region Halland vidare att ”[u]tvecklingen i Halland ska fortsatt bygga på samarbeten och att vi nyttjar varandras engagemang, styrkor och olikheter för att få kraft tillsammans i de insatser som genomförs.” (2021b, s. 17). De ser regionens begränsade antal aktörer och mindre geografiska avstånd som något som förenklar att arbeta tillsammans. Även Kultur i Halland (2020) skriver i *Kulturplan och Kulturstrategi* att samverkan mellan regionen och kommunerna är en förutsättning för att det ska gå att förverkliga målen i deras strategi. Under stycket för den regionala biblioteksverksamheten skriver de (vilket sedan också återkommer i viss mån i Regionbibliotekets egen biblioteksplan) att en av bibliotekets arbetsuppgifter är att främja samverkan för att stärka länets folk- och skolbibliotek. I det specifika målet för barn och ungas språkutveckling skriver de även att den utvecklas bäst i samverkan mellan olika professioner och att samarbetet ska systematiseras (Kultur i Halland, 2020).

I Halmstad kommuns *Plan för den inkluderande kommunen 2020-2024* (2020) står det att målet för en bra start i livet ska uppnås genom långsiktig, uthållig och fungerande samverkan med såväl förebyggande som akuta insatser. Halmstad kommun skriver:

Det finns en bra grund för samverkan i Halmstad och vi vet mer idag om vad som gör skillnad för barn och unga. Det som återstår är att långsiktigt prioritera samverkan och integrera välfungerande insatser i ordinarie uppdrag och verksamheter. (2020, s. 13)

Samverkan är också en avgörande faktor för hur de ska uppnå övriga mål i planen men att de tror att ”[g]enom samverkan med civilsamhälle, myndigheter, högskola, näringsliv och kollegor i andra kommuner har vi alla möjligheter att lyckas.” (Halmstad kommun, 2020, s. 6).

I Biblioteken i Halmstads nya biblioteksplan skriver de under rubriken ”Utveckling som möjliggörs” om hur de ska arbeta med samverkan generellt för att möjliggöra samhällsutvecklingen.

”Folkbiblioteken ska ta vara på den kompetens som finns inom verksamheten samt samverka med övrig verksamhet inom offentlig sektor, civilsamhället och näringslivet. Detta med ambitionen att kollegialt lärande och kompetensutbyte leder till synergieffekter som skapar möjligheter för en angelägen samhällsutveckling.” (Halmstad kommun, u.å)

En målsättning med samverkan går också att hitta under inriktningen ”En smart organisation”, som en förutsättning för att utveckla framtidens välfärd och ta vara på de resurser som finns inom olika verksamheter, och på så vis skapa en större ekonomisk hållbarhet (Halmstad kommun, u.å). Samverkan nämndes även i deras gamla biblioteksplan som en egen rubrik där områden som var särskilt lämpliga för samverkan presenterades. Genom samverkan menar de att det kan utvecklas synergieffekter som skapar mervärde för kommunens invånare. De poängterade också att samverkan kan ske i olika former,

exempelvis som projekt eller nätverk (Halmstad Kommun, 2016). De nämner också mer specifikt om samverkan kring små barns språkutveckling, där det sedan länge har funnits en samverkan men att den behöver utvecklas ytterligare genom att upprätta en gemensam taxonomi, samt att även erbjuda det utbud som uppstår genom samverkan till fristående förskolor (Halmstad Kommun, 2016).

Kulturnämndens i Halmstad (u.å.) nämner kort i sin verksamhetsplan att en modell av samverkansmetoder mellan olika professioner, som logoped, BVC, bibliotekariéer och pedagoger, kommer vara grunden för det litteraturhus de planerar skapa. Tanken är att de olika professionerna ska kunna hitta en plattform där de kan träffas och samverka under samma tak.

Styrdokumentet för vården nämner båda samverkan i olika utsträckning. I *Hallands Hälso- och sjukvårdsstrategi 2017–2025* har det utvecklats fem prioriteringsmål som ska hjälpa dem att uppnå det målet ”En hälso- och sjukvård för bättre hälsa” (Region Halland, 2017). Ett av målen heter ”Aktiv samverkan mellan aktörer” och innefattar bland annat att de ska ”utveckla nya arbetssätt för samverkan utifrån specifika gruppers behov, bland annat för att främja barn och ungas hälsa” och ”skapa förutsättningar för en effektiv och ömsesidig kommunikation mellan aktörer för att möta behoven hos invånare” (Region Halland, 2017, s. 12). De avslutar rapporten med att konstatera att det är avgörande att ha en framgångsrik samverkan både inom hälso- och sjukvården och med andra aktörer, för att de ska lyckas uppnå sina mål. I Hallands sjukhus verksamhetsplan nämns samverkan som en del av de specifika satsningar de vill göra, vilka inte är av intresse för ämnet i den här studien. Däremot skriver de inledningsvis att det ingår i deras grunduppdrag att ”...ta till vara kunskap och kompetens genom till exempel utbildning, samverkan och verksamhetsutveckling.” (Driftnämnden Hallands sjukhus, 2021, s. 3).

5.3 Hur ser samverkan ut?

Det gemensamma arbetet som sker idag kring språkfrämjande och språkutveckling mellan Biblioteket i Halmstad, Regionbiblioteket och Logopedin i Halland är något som kommit till genom år av samverkan och åtskilliga projekt. Det är inte studiens intention att göra en total kartläggning över hur samverkan mellan biblioteksverksamheten, såväl den kommunala som den regionala, och logopedin ser ut idag och har sett ut genom åren. Det som presenteras här får således ses som ett axplock, och är vad som framkommit i intervjuer med respondenterna.

Biblioteksrecept är något som sker mellan logopedimottagningen och Biblioteken i Halmstad (satsningen gäller alla kommunala folkbiblioteken i Halland och förekommer därmed i andra kommuner med). Logoped 1 förklarar att för de barn de känner hade haft nytta av att få upp ögonen för biblioteket, och få hjälp med resurser så de kan jobba vidare med språket hemma, skapar de ett biblioteksrecept som de skickar vidare till biblioteket. Det kan till exempel handla om barn som är så små att de inte behöver behandling av logopederna, men där föräldrarna behöver jobba vidare med språket hemma, eller om ett barn behöver hjälp med något specifikt som till exempel uttal eller

ordförråd. Logopeden skriver ihop ett recept som mejlas till den ansvariga bibliotekarien på det önskade biblioteket. Bibliotekarien plockar ihop en ryggsäck med lämpligt material (det är inte bara böcker utan andra resurser också, till exempel spel), och mejlar föräldrarna och meddelar när det är färdigt att hämta ut.

Innan pandemin var en av BVC:s föräldraträffar förlagda på Biblioteken i Halmstad. Vid träffen var barnen ungefär 8 månader gamla och det var Bibliotekarie 1 och Logoped 1 som höll i dessa tillsammans. Logoped 1 stod för teorin kring små barns språkutveckling och hur föräldrarna gör för att främja den på bästa sätt, medan Bibliotekarie 1 stod för det mer praktiska inslaget och spelade gitarr, sjöng och läste en bok för att visa att det går att läsa och ramsa med dem redan vid så tidig ålder. Föräldraträffarna pausades när pandemin kom och alla fysiska träffar ställdes in och under tiden det var inställt började logopedin fundera över syftet med att ha dem och vilken målgrupp de egentligen nådde. Logoped 1 berättar att tanken med träffarna är en del i preventionsarbetet inom Region Halland, där syftet är att utbilda föräldrarna om språk i förebyggande syfte, samt ge råd och stöd hur de kan stötta sina barn innan och under tiden som språket utvecklas. De träffarna de hade skedde på Stadsbiblioteket och något mer centralt bibliotek, och upplevdes främst nå de föräldrar som redan hade lite kunskap eller var väldigt intresserade och måna om att ta reda på informationen själv. Logopedin kände därför att satsningen nådde fel målgrupp och därför håller de nu på att se över hur de i stället ska nå de socioekonomiskt utsatta områdena som finns i Halmstad. Intentionen är att Biblioteket i Halmstad ska finnas med på något sätt men hur och vad som ska ske är ännu inte bestämt.

Logoped 1 nämner också att de tidigare haft teckenkurser (i TAKK – tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) där ett tillfälle i kursen var förlagd till biblioteket. Detta för att kunna visa vilka resurser som finns att tillgå där och deltagarna fick i läxa att låna med sig något hem för att prova på att använda biblioteket. Detta sker inte längre då de digitaliserade kursen för några år sedan för att förenkla för deltagarna, då kursen hålls för hela länet och det blev mycket åkande för deltagarna som bodde i andra kommuner.

Bibliotekarie 1 är en del av en podcast som drivs av Biblioteket i Halmstad som kretsar kring barn och ungas språkutveckling. Han berättar att ett av deras mest lyssnade avsnitt är ett som handlar om språkstörning hos barn där de bjöd in en logoped från Logopedimottagningen i Halland som har detta som fokusområde.

Biblioteken i Halmstads äppelhylla är ett resultat av den kunskap som bibliotekarierna fått ifrån logopederna under projektet Språkkedjan som påbörjades 2007 och sedan pågick under ett antal år.

I Regionbibliotekets projekt Språkkedjan fanns en referensgrupp som UL Regionbibliotek samt UL folkbibliotek ingick i, den senare i egenskap av sin dåvarande yrkesroll som barnbibliotekarie. Syftet med projektet var att skapa ett antal ryggsäckar utifrån olika vanliga problem för barn med tal-, språk- och kommunikationssvårigheter. Ryggsäckarna som skapades då finns fortfarande kvar på biblioteken i hela Halland och UL regionbibliotek uppger att de fortfarande lånas ut flitigt på biblioteken i länet.

Logopedimottagningen i Halland har ett eget mottagningsbibliotek sedan några år tillbaka som de fick projekt pengar för att skapa. Innan dess hade de material på långtidslån från biblioteket. Logoped 1 berättar att det är ett bra sätt att avdramatisera det hela genom att kunna visa vad för sorts böcker det finns att låna på biblioteket. Det egna mottagningsbiblioteket ger också logopederna möjlighet att låna ut material mellan behandlingstillfällena. UL folkbibliotek berättar hur personal på biblioteket var med och hjälpte till att bygga upp logopedernas mottagningsbibliotek som en del i ett kompetensutbyte de hade i ett projekt.

Någonting som ligger i uppstartsfasen är ett Språknätverk, vilket är en ny satsning som sker i ett av Halmstads socioekonomiskt utsatta områden, där första träffen ska vara nu i maj. Biblioteken i Halmstad och Logopedimottagningen i Halland deltar i detta tillsammans med andra professioner i lokalområdet som möter små barn och de vuxna i deras omnejd. Tanken med nätverket är att de olika professionerna ska få lära känna varandras verksamheter och kunna dela med sig av kunskap och försöka få någon form av samsyn för vad de kan förbättra tillsammans, förklarar UL folkbibliotek. Projektet är finansierat av Kulturrådet men UL folkbibliotek säger att de troligtvis hade startat upp det även utan det ekonomiska stödet.

En annan satsning som ska få en nystart är Halmstad är Språkstart, där bibliotekarier gör hembesök till nyblivna föräldrar och delar ut språkpaket. Logopederna, bibliotekarier och andra instanser har varit med i referensgruppen och bidragit med sin kompetens vid framtagningen av materialet. Det är en generell satsning för alla barn som startar redan när barnet är 6 månader och inte riktad mot någon speciell grupp, men kommer initialt ske i ett av Halmstad socioekonomiskt utsatta områden. Satsningen har funnits länge i Halland men i Halmstad har det inte varit i gång på några år.

UL Regionbibliotek nämner att de har ett Instagramkonto, som för närvarande är inaktivt, där logopederna från Språkstart också var med och bestämde över innehållet. Kontot handlar om språkutveckling och ska ge föräldrarna tips om hur de kan arbeta med språket med sina barn.

5.4 Ett gemensamt mål

Samverkan mellan Biblioteken i Halmstad, Regionbiblioteket och Logopedimottagningen i Halland drivs av att de alla har det gemensamma målet att alla barn ska få en bra språklig start i livet och kunna börja skolan med samma förutsättningar. Att främja små barns språk- och läsutveckling är ett av bibliotekens lagstadgade uppdrag och alla tre respondenter inom bibliotekssektorn tar detta uppdrag på största allvar.

...det vi önskar uppnå är ju att alla barn ska få tillgång till en bra språkutveckling i Halland. (UL regionbibliotek)

Detta görs genom olika evenemang på biblioteket, vilket ofta brukar vara uppskattat bland besökarna, som exempelvis babyrytmik eller sagostunder. Det är dock kanske inte alla föräldrar som är medvetna om varför det bör göras och hur stor skillnad de faktiskt gör för sina barn genom att delta i olika evenemang och även ägna sig åt dessa aktiviteter hemma.

Att stärka för vårdnadshavare och föräldrar i sin viktiga roll, kring att samtala, läsa, rim och ramsa, sjunga, alltså använda sina språk tillsammans med sina barn och hur oerhört viktigt det är. (UL folkbibliotek)

Bibliotekets främjande insatser kräver ju dock att föräldrarna vet att de finns och vågar sig på att besöka biblioteket. Logoped 1 är även hon inne på det viktiga i att barnen får förutsättningarna för att utveckla sitt språk och får ett bra samspel tillsammans med föräldrarna i utvecklingen, men hon ser också samverkan som en hjälp att få de föräldrar hon möter att våga uppsöka biblioteket.

...jag tror att många är rädda att gå dit om man inte själv är van läsare, eller van biblioteksbesökare . . . Men jag tänker att det ofta blir lättare när man har fått se en person som faktiskt jobbar på ett bibliotek. (Logoped 1)

Hon menar också att det är viktigt att avdramatisera och förenkla både biblioteksbesöket och läsningen i sig. Där ser hon att biblioteksrecepten är en bra knuff eftersom föräldrarna inte behöver göra annat än att gå dit och säga att de är här för att hämta ut ett recept. Inte minst för föräldrar som kanske själva tycker det är svårt att skriva och läsa eller inte behärskar det svenska språket så bra. För dem är det även viktigt att få dem att förstå att böcker inte alltid behöver läsas på det traditionella sättet. Det går att berätta en egen saga utifrån bilderna, säger hon. Av samma anledning är hon positiv till deras mottagningsbibliotek som ger henne möjligheten att visa vad för slags böcker det finns och uppmana föräldrarna att gå till biblioteket och fråga efter dem, eller låna ut från deras eget bibliotek för de som har återkommande behandlingstillfällen.

Logoped 1 ser samverkan som ett tillfälle att göra fler uppmärksamma på biblioteket och nå de målgrupper som behöver det bäst. Hon berättar hur de på Logopedimottagningen i Halland under den påtvingade pausen pandemin förde med sig, valde att avsluta samverkan med föräldraträffar på biblioteken de haft under flera år. Anledningen är inte att de inte fungerade eller inte var omtyckta, utan att de kände att de inte nådde de personer de egentligen önskade.

Det var ju mycket för att i de grupperna så nådde man de föräldrarna som redan hade lite kunskap, eller som var väldigt intresserade, och måna om, och ofta tog reda på informationen själva. Och att det var svårt att nå de här andra barnen och familjerna som egentligen kanske behöver det ännu mer för att de har svårare att lösa och fixa den informationen själva. (Logoped 1)

UL Regionbibliotek nämner också att hon insett genom samverkan med logopedier och BVC att många de träffar är de som aktivt söker kunskap eller till och med redan vet lite. Samverkan har också fått henne att inse att barnbibliotekarier många gånger ligger på en alldeles för svår nivå för de barn som inte har med sig läsningen och bokbläddrandet hemifrån. Hon konstaterar att de föräldrar och barn de oftast träffar är de som redan är intresserade av och vana vid de resurser biblioteket har att erbjuda, för de andra kommer inte självmant till biblioteket. Detta, säger hon, får en att stanna upp och reflektera

över ”Jaha, ja vilka når vi egentligen och varför når vi inte de andra och...”
(UL Regionbibliotek).

Både UL Regionbibliotek och UL Folkbibliotek betonar vikten av att nå den målgruppen som behöver det mest och att forskningen idag visar hur betydande de tidiga insatserna är för den fortsatta utvecklingen i livet. UL Regionbibliotek berättar om hur hon såg ett nyhetsinslag med Polischefen i Malmö när det var som mest dödsskjutningar där, och att han sa att en gemensam nämnare för alla inblandade var att de saknade slutbetyg i nian. Han hade sagt att det han ville se var inte fler poliser utan fler förebyggande insatser från andra områden. Att avsluta sin skolgång försvåras avsevärt om det till på köpet finns svagheter eller svårigheter när det kommer till att läsa och skriva. UL Folkbibliotek säger att deras mål är att alla sexåringar som börjar skolan ska vara rustade i det svenska språket, eftersom det är det som är undervisningsspråket i skolorna, så att det blir en mer jämlik skolstart.

Barn ska inte halka efter på grund av individuella
förutsättningar som man växer upp i och med.
(UL folkbibliotek)

Alla respondenterna ser nyttan i att arbeta gemensamt med de språkfrämjande insatserna. På så sätt kan de möta föräldrar vid flera olika tillfällen men ge dem samma budskap, vilket ger det större tyngd och stärker dess värde, något som alla fyra respondenterna nämner i intervjuerna. UL Regionbibliotek säger att logopedernas (och även BVC-sköterskornas) ord och uppmuntran om att en familj kommer få besök av Språkstart Halland och det är något jättebra så de borde tacka ja till besöket, ger en tyngd åt deras projekt och gör det lättare att nå föräldrarna. Det kan också vara positivt, menar UL folkbibliotek, att man som bibliotekarie möter föräldrar och barn på arenor som inte är sjukvård eller institution.

Bibliotekarier och logopeder är två olika professioner och de har sina olika ingångar till det språkfrämjande även om målet är detsamma. Det märks bland annat i hur bibliotekarierna berättar om sin nyanserade bild av boken efter mötet med logopederna. Logopederna förespråkar läsning och samtal med sina barn för att hjälpa språkutvecklingen, men som redan nämnts menar Logoped 1 att det inte är så viktigt om boken läses ordagrant eller mer används som ett hjälpmedel för att starta berättandet. Hon tycker även det är viktigt att föräldrar och barn finner glädjen i läsandet i vardagen.

...att det inte är något kravfyllt heller utan att man kan låna en bok om traktorer om det är det enda barnet vill läsa om. Det är väl det vi mest känner att man vill ju få in läsning, att det ska ske naturligt i vardagen. (logoped 1)

Viljan att sprida läsglädje är något hon delar med bibliotekarierna, men samverkan har hjälpt bibliotekarierna att se att boken kan ha fler användningsområden. Bibliotekarie 1 berättar att de är i processen att byta ut gåvoboken som ges i samverkan med BVC och att de då tagit hjälp av logopederna kring en ny lämplig bok.

...så där har vi lärt oss att det vi kanske tycker är en lite halvbra bok, eller lite halvt leksak/halvt bok, kanske med en skallra i

eller lite flärpar och lite mer leksak än bok. Men där har ju logopederna en helt annan syn på vad en bok kan användas till, så där tar vi hjälp av dem att försöka hitta bra böcker för språkutvecklingen. (Bibliotekarie 1)

Även UL Regionbibliotek säger att samverkan med logopederna har fått henne att se på böckerna på ett annat sätt och ger Viggos bok som exempel, där illustrationerna är fina och det är en rolig text men hon först inte hade reflekterat över hur språkutvecklande den också är när det ges flera olika ord kring tandborstning när Viggo borstar tänderna.

5.5 Professionspåverkan

Bibliotekarierna och logopedernas delar visserligen viljan över att ge barn en bra språkutveckling, men deras professioner har helt olika förväntningar och uppdrag vilket påverkar deras sätt att se på saker. Detta är något som kan komma fram vid samverkan när yrkeskompetenser möts och ska samsas över vad som ska ske. I samtalen med respondenterna märks det tydligt, särskilt ur bibliotekariernas synvinkel, att det finns olika ståndpunkter och att professionerna besitter skilda kunskaper. Det behöver inte ge en negativ påverkan men det är likväl något som påverkar samverkan och de inblandade behöver navigera kring.

5.5.1 Kunskapsutbytet

Alla respondenter känner att samverkan ger en chans till utbyte av kunskaper och lär dem något de annars inte hade kunnat. UL Regionbibliotek berättar att en bibliotekarie i en referensgrupp en gång sagt att ”det här är den bästa fortbildningen hon någonsin har haft” och att hon själv känner att ”det bästa med samverkan är ju att det vidgar ens värld”. Samverkan ger båda professionerna möjlighet att få en inblick i den andres verksamhet. Alla tre respondenter inom bibliotekarieryrket pratar entusiastiskt om samverkan med logopederna, såväl utifrån sin egen yrkesroll som för fördelarna det ger för målgruppen för samverkan. I de flesta fall blir kunskapsutbytet något som kommer på köpet när samverkan sker, men i ett specifikt projekt mellan Logopedmottagningen i Halland och Biblioteken i Halmstad för några år sedan, var fortbildning mellan professionerna en del av projektet. De besökte varandras arbetsplatser och föreläste om respektive profession.

Dels kunskapshöjande insatser riktade till all biblioteks-personal på Biblioteken i Halmstad, där en logoped var och höll föreläsningen, förde dialog och tittade på vår verksamhet, utifrån deras profession, för att ta fram förbättringsförslag. Och det andra benet här så gick det ut på att berätta om vad biblioteken kan erbjuda deras patienter. (UL Folkbibliotek)

Till största del så sker kunskapsutbytet dock i bakgrunden som en naturlig följd av att de delar med sig av varandras professioner när de ska komma överens om vad som ska göras eller har gemensamma evenemang. Bibliotekarie 1 har genom samverkan med logopederna fått många möjligheter att ta del av deras kunskap. Han säger att samtidigt som han själv deltagit i föreläsningar i

egenskap som bibliotekarie, har han lärt sig av vad den medverkande logopeden säger.

Framför allt tycker jag att det är lärorikt för en själv, man tänker lite i nya banor när man hör andra professioner.
(Bibliotekarie 1)

De föräldragrupper som anordnas har också gett tillfälle för lärdom, för även om logopedens föreläsning är densamma så säger han att föräldrarna som deltar många gånger har nya sorters frågor som gör att han utökar sin kunskap. Han upplever att han tillsammans med sin nyvunna kunskap om språkutveckling fått ett annan relation till böckerna.

Men det har nog fått lära mig att se böcker som något lite mindre heligt kanske (skratt), och mer bara en, eller bara och bara, men som en produkt. Som ett medel för språkutvecklingen också. (Bibliotekarie 1)

När UL Folkbibliotek satt med i referensgruppen för Språkredjan upplevde hon hur givande det var att samverka med andra professioner. Hon säger att de alla hade olika akademiska bakgrunder med den gemensamma nämnaren att alla jobbade med små barn och deras vårdnadshavare med inriktning på språket. Det gjorde att de kunde gå in med sina olika kompetenser kring barnet och hon kände att det blev väldigt tydligt under projektets gång hur deras respektive kompetenser och erfarenheter stärkte projektet.

...jag tror inte att det hade blivit lika bra med bara bibliotekarier, och det hade inte blivit lika bra med bara logopeder eller förskolepersonal. (UL Folkbibliotek)

Liksom Bibliotekarie 1 känner hon att hon ökat sin kunskap om språkutveckling nämnvärt sedan samverkan började, till exempel vad det finns för specifika problemområden och hur man kan träna dem. Hon säger att det är en kunskap som till viss del behövs som bibliotekarie för att kunna plocka fram rätt böcker och material för exempelvis biblioteksrecept. UL Regionbibliotek berättar att hon upplever att det sker ett utbyte i vad respektive profession är starka i. Hon upplever också att samverkan med logopederna och BVC-sköterskorna, som tillhör ”medicinavärlden”, får bibliotekarierna att tänka mer på den bakomliggande forskningen och evidensen. Det har även varierat lite i olika projekt vilken profession som har utslagsrösten i vad som ska göras berättar hon och ger exempel på Språkredjanprojektet, där logopederna fick den avgörande rösten då projektets främsta målgrupp var de barnen som besökte logopedin. I alla fall om hon ser till sig själv innan hon började med samverkan så upplever hon att saker som sagostund och babyrytmik hölls för att det var något som brukade göras och det kändes bra. Efter mötet med vårdprofessionerna har hon i stället fått upp ögonen för varför det fungerar så bra, vad det finns för forskning som stöder den här typen av evenemang.

För att ju längre vi arbetar desto mer upptäcker jag ju vilka belägg det finns FÖR att arbeta med det här.
(UL Regionbibliotek)

Samtidigt har hon fått höra från vårdprofessionerna att de tagit till sig vikten av att göra saker med fantasi och mer estetiskt tilltalande för att öka det lustfyllda med exempelvis arbetsmaterialet. Logoped 1 nämner att samverkan gett henne

större insikt i vad det finns för möjligheter med biblioteket, både professionellt och privat. Hon säger att hon fått en större informationsbank och vet mer om vad biblioteket kan erbjuda för resurser till de som behöver hjälp.

5.5.2 Samverkan gör professionen starkare

Både bibliotekarie 1 och UL Regionbibliotek nämner att samverkan inte bara blir ett tillfälle för utbyte av kunskap, utan också blir ett sätt att stärka den egna professionen och se den med andra ögon och utvärdera vad man själv kan egentligen. Bibliotekarie 1 tycker att deltagandet i samverkan med en annan profession fått honom att se på sin egen yrkesroll med en annan blick och jämför det med att gå på en anställningsintervju.

...som när man går på en anställningsintervju så får man nästan också se sig själv utifrån lite grann, om man ska försöka presentera vem man är. Och det blir lite grann samma här att man tänker till kring sin verksamhet när man ska presentera den tillsammans och för någon annan. (Bibliotekarie 1)

Logoped 1 ser fördelarna med att samverkan genom exempelvis Biblioteksrecepten ger henne något mer att erbjuda föräldrarna, något de kan göra genom att gå och låna böcker som de tar med sig hem för att öva.

...att det inte bara är jag sitter och babblar på med föräldrarna. Utan att man kan ge dem något mer, att man känner att de får något konkret. (Logoped 1)

Alla fyra respondenterna poängterar det positiva i att föräldrar möter samma budskap oavsett om de vänder sig till vården, genom BVC eller logopedin till exempel, eller till biblioteket. De båda uttrycker det positiva i att deras egen professions råd förstärks när det upprepas av en annan profession.

Och att det finns professioner runt omkring barnet och familjen som säger ungefär samma sak och har en kunskap om varandra gör också att det blir en trygghet för vårdnadshavare. Att man hör ungefär samma sak från förskolan eller BVC eller på biblioteket eller när du träffar sjukvården. (UL Folkbibliotek)

När de står enade utåt så inger det också ett större förtroende för de föräldrar och barn som de möter i sitt yrke. UL Regionbibliotek upplever också att tillsammans klarar de mer än vad de har gjort på egen hand. För varje profession besitter kunskaper den andra inte har, eller inte har möjlighet att få inom ramen för sin yrkesroll.

Så jag skulle aldrig kunna göra så bra saker själv utan det är ju det här när man tar vara på varandras kunskaper och erfarenheter och den professionen . . . det blir bara bättre ju mer man kan ta till vara på det. (UL Regionbibliotek)

5.5.3 Tidsbrist och olika synsätt

Det finns delar i samverkan som skapar svårigheter eller där det blir tydligt att deras olika professioner har olika sätt att se på saker. Det är ett givande och ett tagande, säger UL Regionbibliotek och det är inte alltid problemfritt. Hon

berättar om en händelse som hon ofta tar upp när hon föreläser om den samverkan de har, som hon tycker är talande för deras olika synsätt.

alltså vi skickar ju mejl till varandra . . . och så skrev jag då någon gång så där att ”tänk nu är vi är inne i april och nu skiner solen, och hoppas ni haft en fin helg och det vore trevligt om vi kunde träffas då och då. Kan ni komma på möte den femtonde april?” Alltså nu bara hittar jag på men början är identisk. Och så fick vi svar från logopederna då där det stod ”ja”. Och då började vi som var från biblioteket . . . ”har det blivit något fel eller hon sur på oss? Vad har hänt? Hur kan det vara så där?” Och som tur väl var, för det har gått i stöpet på vissa ställen, så pratar vi om det. Så vi frågar ändå att ”Ja, var något fel eller var det något...?” . . . ”Ja”, sa hon då, ”Ni skriver så långa haranger och ni har så mycket om hur vädret är och hur man mår alltihopa. Och jag har fullt med patienter, jag hinner knappt gå in och titta på datorn och gör jag det så vill jag bara kunna svara ja eller nej”. Och då lärde vi oss att vi har väldigt olika sätt att hantera sådana här saker. (UL Regionbibliotek)

Den här anekdoten handlar om en av de saker som bibliotekarierna lyfter fram som den största svårigheten i samverkan med logopederna, nämligen tiden. Logopederna är en del av sjukvården och har andra krav och arbetsuppgifter som gör att det dels är svårt att hitta en tid för möten, men en del gånger också kan få svårt att få så mycket tid som önskas för att arbeta i samverkan. UL Regionbibliotek berättar att för att få ihop det när de ska ha med logopeder i sina referensgrupper så har de gått in och betalat vikarieersättning för den logopeden som deltar. Även UL Folkbibliotek säger att ibland finns det en större vilja hos bibliotekarierna än vad logopederna kan få in i sin verksamhet och säger att ”då får vi ju anpassa oss efter det”. Logoped 1 nämner inget om att hon känner att tiden skulle vara en nackdel och kan inte direkt komma på något som inte fungerar som önskat med samverkan. Däremot uttrycker hon en saknad för satsningar de haft men varit tvungen att sluta med för att de behöver göra det på ett annat sätt, som de här populära föräldragrupperna de fått avstå för att de inte möter den målgrupp de önskar. Det indikerar ändå på att även logopeden hade önskat att det fanns mer tid, för att kunna göra fler saker och inte behöva välja. Att tiden inte nämns som en negativ faktor tänker jag beror på att det är logopederna som har mest ont om tid och inte upplever frustrationen över att den andra parten inte kan i lika stor utsträckning.

Bibliotekarie 1 tycker att en svårighet är att det ibland är svårt att få det utrymme som behövs för att göra samverkan riktigt ordentligt. Något han upplever blir tydligt när det är en ny satsning på gång, som nu när föräldragrupperna han varit en del av ska utformas på ett nytt sätt. Det behöver tas hänsyn till vad som ryms inom respektive tjänst men ett problem ligger också i att han är anställd på det kommunala folkbiblioteket och logopederna styrs av regionen och att de därmed har olika huvudmän. Han poängterar att det inte handlar om brist på vilja utan mer att avgöra var krutet ska läggas och vad det finns för möjligheter och utrymme för honom att delta i en satsning som kanske ska vara regional. Han upplever att det hade varit enklare att samverka i större utsträckning om både de och logopederna hade haft samma huvudman.

Även UL Folkbibliotek konstaterar att en av svårigheterna ligger i att de har två helt olika verksamheter, samtidigt som hon också ser det som att de har professioner som kompletterar varandra. Detta är något som UL Regionbibliotek också är inne på när hon konstaterar att de har olika erfarenheter och olika sätt de är vana vid att arbeta. När de arbetat fram material i referensgrupperna till exempel, säger hon att det många gånger blivit diskussioner kring hur utformningen ska se ut.

...de är väldigt medicinskt inriktad ibland och då får man gå på det här: ”Nja, fast nu är vi ju inte på sjukhuset och vi är inte på logopedmottagningen, utan vi är på biblioteket eller hemma hos folk”. (UL Regionbibliotek)

Även om hon upplever att det blivit en mer fantasifull tonalitet även inom vården så är det skillnad på deras professioner. Vården, säger hon, är ordinerande och kan mer säga till folk att göra en viss sak, medan detta inte är möjligt i ett projekt eller satsning som sker i bibliotekets regi, eftersom deras uppdrag är att arbeta förebyggande. I slutändan konstaterar hon däremot att olikheterna till trots, så överväger fördelarna med samverkan hundrafalt de nackdelar som finns.

5.5.4 Att få samverkan att fungera

Alla fyra respondenterna är väldigt positiva till samverkan mellan sina professioner, för de ser nyttan för alla inblandade. Sedan hjälper det också troligtvis för att den samverkan de är en del av flyter på utan några större problem vad det låter som. Det går att anta att samverkan inte är helt problemfri, men att erfarenheten den långa relation mellan professionerna har gett, gör att de kan arbeta runt de svårigheter som uppstår och att de därmed inte lämnar särskilt stora intryck. I intervjuerna med respondenterna inom bibliotekaryrket framstår det också som att de alla lärt sig att vara anpassningsbara eftersom deras profession lämnar större utrymme för sådant än logopedernas.

...jag brukar se det som en dans när man, i samverkan kring vad det nu kan tänkas kan vara, behöver följa varandra på något sätt och vi behöver ibland anpassa oss, vi som kan anpassa oss. De är inte lika anpassningsbara, deras verksamheter, som våra är och det tycker jag är en styrka med biblioteken. (UL Folkbibliotek)

Båda de intervjuade utvecklingsledarna har deltagit i olika samverkansprojekt och satsningar tillsammans med logopederna och andra instanser i flera år. De har därmed samlat på sig stor erfarenhet om vad som behövs för att det ska fungera och vilken inställning man behöver ha. Båda två säger att det behövs lyhördhet och prestigelöshet för att samverkan ska vara möjlig. Det hjälper också att gå in i det med vetskapen om att det är en gemensam process där båda parter är med från början, säger UL Regionbibliotek. Hon säger att under sina år i yrket har hon sett hur en satsning verkat bra innan, men när den väl genomförts upptäckts det att man totalt missat den tilltänkta målgruppen eller att det inte alls var vad som behövdes. Detta, menar hon, är lättare att undvika genom att låta båda parter, med sina olika kompetenser, vara med från början.

Och sen ska det vara en process där man jobbar tillsammans. Har dem med från början för då blir det ju det gemensamma, att man äger hela allt tillsammans och att man kan utveckla det tillsammans... (UL Regionbibliotek)

UL Folkbibliotek konstaterar att en stor del i att få samverka att fungera är att se till att det finns en förankring. Hon säger:

...man behöver grunda sig i: ”Vad har vi för styrdokument som knyter an i varandra? Vad har vi för uppdrag som bibliotek, som folkbibliotek, vad har logopedin för uppdrag? Vad har ni för besökare? Vad har vi för besökare? Och kring vad kan vi samverka?”

Det finns saker som inte går att samverka kring och ibland kan en fungerande satsning påverkas av att resurserna förändras för någon part, vilket hon säger såklart är frustrerande. Men, fortsätter hon, goda relationer mellan verksamheterna kommer också göra att när möjligheten finns så tar man kontakt. Samverkan ger också en möjlighet att få resurserna att räcka längre och tillsammans, säger hon, når de ut mycket bättre.

...det har man ju kunnat se genom alla de här åren av erfarenhet, att när vi samverkar kring en utmaning eller kring att utveckla någonting, om samverkan funkar, så får vi ju till en synergieffekt. (UL Folkbibliotek)

Samtliga respondenter har chefer som behöver godkänna samverkansarbetet som sker, men ingen av dem uttrycker att de upplever att det är något problem utan att det finns en tillit och stöttning. Logoped 1 uttrycker att ett godkännande kan komma med vissa förbehåll kring vad som ryms inom verksamheten. Detta antyds även av Bibliotekarie 1, inte minst med tanke på att han är i processen att se hur det finns möjlighet för honom att delta i en ny samverkan med logopederna som inte enbart är kommunalt riktat.

När det är en kommunal fråga eller när det blir en regional fråga. Det är nog där det kan komma att skava lite... (Bibliotekarie 1)

I och med att Logopedimottagningen i Halland och Biblioteken i Halmstad styrs utav olika huvudmän så är det många saker att ta hänsyn till när samverkan så upprättas. Det är UL Folkbiblioteks roll i egenskap som utvecklingsledare att ha god kännedom om vad bibliotekets uppdrag och mål är, vad politikerna vill samt vad styrdokumenterna säger och vad som är möjligt i deras verksamhet. Hon säger också att ledningen inom Biblioteken i Halmstad både uppmuntrar och möjliggör samverkan, och att hon upplever samma sak i logopedins verksamhet. Även UL Regionbibliotek är mycket positiv till såväl sin egen som logopedernas ledning och säger att stöttande chefer är jätteviktigt för att samverkan ska vara möjligt.

5.6 Framtiden och utveckling

Det går inte att bortse från att när den här uppsatsen skrivs har vi precis kommit ut ur två år med skärpta restriktioner på grund av covid-19 pandemin.

Pandemin har påverkat båda parter verksamheter och tvingat dem att tänka om och tänka nytt och resulterat i att vissa delar av samverkan nu är i en omarbetsfas där det än så länge inte finns mer än lösa idéer om vad som ska ske. Det är inga konstigheter med att samverkan utvecklas, ändras och förnyas. Alla fyra respondenter svarar i intervjun att de upplever att samverkan mellan deras verksamheter är dynamisk. Logoped 1 upplever det som att det hela tiden rört på sig under de åren hon arbetat på Logopedmottagningen i Halland. Hon tycker att det är en positiv sak att samverkan utvecklas, som i det aktuella fallet när logopedin insåg att de behövde ändra fokus och omfördela resurserna kring föräldragrupperna. Även om hon tycker det är tråkigt att behöva sluta med något som var jättebra enligt alla inblandade.

Så det kommer nog bli något bra av det också tänker jag men på ett annat sätt. (Logoped 1)

Bibliotekarie 1 upplever att samverkan är i ständig förändring och att de försöker att regelbundet utvärdera och fundera över hur saker kan göras bättre, även om det inte alltid går så fort. Han påpekar att när han började på Biblioteket i Halmstad klev han in och ersatte den bibliotekarie som höll i föräldragrupperna med logopeden, och han har därför inte varit med i utformandet av hur de ska se ut. Han upplevde att det var en välfungerande samverkan som inte behövde förändras utan det var bara att fortsätta i samma anda. När logopedin inte hade möjlighet att delta i föräldragrupperna under pandemin, eftersom de som en del av vården behövde stå stand by om de behövdes på annat håll, och sedan omvärderade sin medverkan i föräldragrupperna, har Bibliotekarie 1 behövt tänka ut något nytt. Först försökte han ha digitala föräldragrupper, utan logopeden då eftersom de inte hade tid att delta, och när satsningen sedan avslutades helt har Biblioteket i Halmstad anordnat lite öppna sång och dans-stunder i språkfrämjande syfte där han vävt in lite språkutveckling och TAKK.

...om det var kanske 60 procent teori och 40 procent praktik innan så är det här, liksom kanske 80 procent praktik och 20 procent teori som vi smyger in. (Bibliotekarie 1)

Han poängterar också att han under de här träffarna han haft själv varit noggrann med att berätta att han inte är logoped, även om han lärt sig en hel del genom att lyssna på logopedernas föreläsning. Hur grupperna för föräldrar kommer se ut i framtiden är än så länge mycket oklart. Både Logoped 1 och Bibliotekarie 1 berättar att de försöker få ihop möte med varandra för att försöka utröna hur de ska kunna fortsätta sin samverkan, men att det ställts in och dragit ut på tiden så att det inte finns något fast att ta på än. De uttrycker båda däremot en önskan om att få göra något gemensamt i fortsättningen också och bygga vidare på den samverkan de haft i flera år. Även UL Folkbibliotek är inblandad i den nya samverkan som ska ske mellan Biblioteket i Halmstad och Logopediavdelningen i Halland och säger att biblioteket självklart vill vara med i den nya satsningen som riktar sig mot den målgruppen som bäst behöver det. Hon upplever att utvecklingen av samverkan är föränderlig och att den sker utifrån de behov som finns och hur möjligheterna ser ut för respektive verksamhet.

...vissa saker består men saker och ting kan ju också alltid förbättras. Så att en del förädlas, en del förbättras, en del utvecklas. (UL Folkbibliotek)

Hon berättar också att flera av de projekt eller satsningar de haft har gett upphov till varandra, som att biblioteksrecepten ledde vidare till projektet där bibliotekarierna och logopederna besökte varandras verksamheter för att föreläsa och titta på dem och ge förslag på förbättringar utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. I det projektet utökade de också från att enbart ha fokus på barn och deras föräldrar i samverkan med logopederna, till att även titta på hur de kan underlätta i kommunikation och vid besök för vuxna som har svårigheter efter exempelvis en förvärvad hjärnskada eller en stroke, vilka också hör till logopedernas patientgrupp. Projektet gav också upphov till en flerårig arbetsplan för hur de ska arbeta vidare med frågorna där de just nu håller på att se över den kognitiva tillgängligheten (vilket innebär att det ska vara lätt att förstå information och att hitta på biblioteket, även för personer med funktionsstörning/nedsättning av olika slag (FUB, 2019)) på biblioteket, och även där bidrar logopederna med sin kunskap. UL Regionbibliotek säger också att samverkan förändras utifrån de behov som finns. Olika projekt eller satsningar görs för olika målgrupper och kräver olika delar av logopedernas kunnande.

Så att jag tycker det förändras hela, hela tiden. Det är ju det som är det roliga med det här jobbet att det står aldrig stilla. Hela tiden nya saker. (UL Regionbibliotek)

5.6.1 Möjligheter att påverka

De fyra respondenterna sitter på olika yrkespositioner och har därmed olika stort ansvar och inflytande på samverkan. Trots det så uppger alla fyra att de upplever att de har möjlighet att påverka den samverkan som sker mellan verksamheterna. De två utvecklingsledarna har av naturliga skäl större möjlighet att påverka vad det ska samverkas om, eftersom det ingår i deras arbetsuppgifter att hitta samverkansmöjligheter. UL Regionbibliotek upplever att hon, i egenskap av processledare, oftast är den som tar kontakt även om det har hänt att logopederna varit de som initierat kontakten också.

...men till största del, till de allra flesta gångerna så är det jag som har tagit kontakt och hört efter. Sagt så här att ”ja, vi tänker att vi behöver någonting för det här syftet hur tänker ni då? Ska vi ha ett möte och tänka vidare?” (UL Regionbibliotek)

UL Folkbibliotek säger att hon absolut känner att hon har möjlighet att påverka samverkan. Hon upplever att det är ömsesidigt, exempelvis är det logopedin som nu har en ny satsning som de önskar få med biblioteket på, vilket UL Folkbibliotek säger att de självklart vill delta i. Hon säger att ibland vill Biblioteket i Halmstad ha en större samverkan än vad logopederna har möjlighet att ge, och att de då får anpassa samverkan efter vad som fungerar för logopederna. Bibliotekarie 1 känner att han har möjlighet att vara med och framföra sina åsikter och bidra med sin kunskap, särskilt när det som nu ska diskuteras kring hur samverkan ska se ut framöver.

...det finns en stor lyhörddhet åt båda håll så att man kan få lov att vara med och tycka till och bestämma hur det ska bli. Så det tycker jag nog är ganska stort. (Bibliotekarie 1)

Detsamma uppger Logoped 1 som säger att hon känner att hon blir lyssnad på och att det finns möjligheter att få fram sina tankar. Hon upplever att biblioteken gärna lyssnar på logopederna och tvärtom, för att sedan mötas i det som alla inblandade tror blir bäst.

5.6.2 Framtidsvisioner

Samverkan mellan professioner handlar om mer än att få en bra idé och sedan fullfölja den då aspekter som budget, styrning, tid och intresse påverkar hur samverkan kan ske. Det är inte bara de här handfasta aspekterna som spelar roll för en framgångsrik samverkan, utan det är också viktigt att det finns en vilja och en vision hos de som deltar. För att försöka få en bild av vad respondenterna önskar kunna åstadkomma genom samverkan löd en av frågorna i intervjuerna: Vilka visioner har du för hur samverkan skulle kunna se ut i framtiden? I ett scenario där de inte begränsas av budget, resurser eller tidsbrist. Logoped 1 önskar att det fanns möjlighet att ha med en representant från biblioteket i alla de grupper där de möter föräldrar. Hon tror att genom att öka närvaron av bibliotekarier skulle steget för föräldrarna att besöka biblioteket sedan bli mycket mindre. Om de både fått träffa en bibliotekarie och fått information om vad de kan låna blir det mindre otäckt när de vet vad de kan förvänta sig.

...gärna skulle vilja ha med någon representant från biblioteken där varje gång egentligen för att kunna lotsa över att: ”det här och det här har vi pratat om idag, och då kan ni ta er dit och göra det och det.” . . . Det ska bli en lätt och enkel övergång till det som de faktiskt kan ta med sig hem och få med sig i vardagen. (Logoped 1)

Bibliotekarie 1 har en liknande vision om att det skulle vara möjligt att ha en logoped som deltar i flera sammanhang, som exempelvis föräldramöten eller träffar på förskolan, för att möjliggöra att föräldrar flera gånger under barnens uppväxt får lyssna på en logoped som föreläser om språk. Även om det finns digitala föreläsningar att tillgå så tycker han att det händer något i det personliga mötet när det faktiskt går att visa på hur barnen reagerar på till exempel sång och musik. Han fortsätter med att om han fick önska fritt hade han gärna sett att biblioteket hade en anställd logoped som alltid fanns i verksamheten.

...jag tycker bibliotekarier och logopeder tillsammans har jättemycket att dela med sig av. Så det hade jag önskat att man kunde få göra överallt och hela tiden. (Bibliotekarie 1)

UL Folkbibliotek ser, liksom Bibliotekarie 1, möjligheterna i att kunna ha en logoped anställd inom biblioteksverksamheten då hon anser att den gynnas av att det finns olika professioner i den. I sin vision över hur samverkan skulle kunna se ut ser hon en bredare bild, där logopedin och biblioteket är en del av ett resursnät av professioner hon önskar skulle finnas tillgängligt i kommunen. Hon önskar att det skulle finnas som en taxonomi av insatser från kommunens

sida som kan garantera olika insatser för barnen, för de med generella kunskaper i språk men också för de barn som har en sårbarhet eller skörhet inom något område. De här insatserna skulle ge varje barn en möjlighet att följas individuellt och hjälpa dem att få en bra språklig grund att stå på och ge en mer jämlik skolstart. UL Regionbibliotek har även hon visioner om att det skulle finnas något slags center där de olika professionerna som jobbar med barn kunde mötas och utbyta erfarenheter och fundera ut olika sätt att samverka. Det hon framför allt önskar är att det fanns avsatt tid för alla inblandande till att bara prata, planera och få ta del av varandras kunskap.

Att man inte hela tiden var så piskade av att ”Ja, nu har vi det här, nu måste det vara färdigt”. Utan att man mer kunde få sitta och spåna kring olika samarbetsmöjligheter och samarbetsvägar. (UL Regionbibliotek)

5.6.3 Hur ser samverkan ut framöver?

Det som ligger i den närmaste framtiden för Biblioteken i Halmstad och Logopedmottagningen i Halland är att hitta en ny form för samverkan kring föräldragrupper som når de mer utsatta målgrupperna, att det första mötet i den nya satsningen med ett språknätverk i ett av Halmstads socioekonomisk utsatta områden ska ske samt det fortsatta arbetet kring hur biblioteket ska öka den kognitiva tillgängligheten i sina lokaler. UL Regionbibliotek hade inget konkret att dela med sig av om vad som sker framöver, men försäkrar att det alltid finns mycket tankar och idéer i omlopp.

Alla fyra respondenter ger liknande svar om vad det är som kommer avgöra hur samverkan mellan biblioteksverksamheterna och logopedin ser ut i framtiden, nämligen att tid, resurser och vad det finns för möjligheter utifrån ledning och politisk styrning.

Ja, jag tänker att det är mer de högre upp som bestämmer än vi här nere. Jag tror att vi här nere gärna vill samverka hur mycket som helst men att det är vad som bestäms uppifrån [som kommer påverka]. (Logoped 1)

Viljan hos såväl medarbetare som chefer finns, men det gäller att hitta en gemensam lösning som fungerar för alla och som också når den tilltänkta målgruppen och ger de effekter som önskas.

Jag vet ju att det finns ambitioner på tjänstemannanivå och jag vet också att det finns ambitioner på chefsnivå. Men det är ju bara liksom frågan om hur allting ska sys ihop. (Bibliotekarie 1)

Alla är övertygade om att samverkan kommer att ske utifrån de förutsättningar som ges dem och visar ett intresse för att det ska fortsätta på något sätt. Grunden finns där redan med bra relationer och UL Regionbibliotek nämner att det behöver finnas goda relationer och en kännedom om vad respektive part i samverkan kan bidra med.

Att man känner till varandra och vet att går jag in i det här samarbetet så är det någonting som är grundat . . . att det finns en kännedom om varandra som gör att det finns

en tillit och förlitan på att man menar allvar och att det kan bli någonting bestående och vettigt av det. (UL Regionbibliotek)

Även UL Folkbibliotek nämner att det viktiga är att vårda relationerna, föra en ständig dialog och lyssna in varandra för att kunna fånga upp framtida samverkansmöjligheter. Genom att ta vara på de relationer som byggts upp sedan tidigare mellan professionerna förenklar det den framtida samverkan avsevärt.

6 Analys och diskussion

I det här kapitlet kommer resultatet som presenterades i analysen och sätts i relation till det teoretiska ramverk som studien utgår ifrån samt den tidigare forskning som presenterats.

6.1 Utrymme för samverkan

Samverkan som arbetsform är, vilket Danermark och Kullberg (1999) påpekade, något välbekant inom välfärdens organisatoriska samhälle och har blivit allt viktigare i takt med hur strukturen för de politiska organisationer som styr vårt land fungerar. Samtliga styrdokument i den här studien nämner samverkan som en grundläggande arbetsform för att kunna uppnå de mål som önskas inom sin verksamhet. Detta görs genom att använda positivt laddade fraser som ”nyttjar varandras engagemang, styrkor och olikheter” och ”ta till vara på den kompetens som finns”, och syftar till en samverkan som har sin grund i det Westrin (1986, refererad i Danermark och Kullerberg, 1999 och Lindberg, 2009) benämnde *koordination*, vilket innebär att verksamheterna samordnar insatser för att kunna uppnå ett bättre resultat.

Styrdokumenterna för regionens kulturavdelning och biblioteksverksamheterna visar att det finns vilja och ambition att satsa på barnens språkutveckling i Halland, eftersom de alla har med detta som ett uttalat mål. Den enda verksamheten där det studerats fler styrdokument än de i nuläget gällande är Biblioteken i Halmstad, eftersom de precis gått från en biblioteksplan till en annan. De båda dokumenten visar att både föregående biblioteksplan och den nuvarande nämner att biblioteket har som mål att främja barn och ungas språkutveckling, men den nya planen har förtydligat det genom att sätta ett särskilt mål som gäller språkutvecklingen för barn noll till fem år. Utvecklingen i hur styrdokumenterna och dess mål är formulerade vittnar om att verksamheten uppmärksammat behovet av att kunna göra större och mer riktade satsningar mot respektive målgrupp. Det är inte oväntat att målet finns med, eftersom det är ett lagstadgat prioriteringsområde i Bibliotekslagen, men som nämndes redan in i inledningen lyder det att biblioteken ska satsa på ”språk- och läsfrämjande” och det är därför inte självklart att den språkfrämjande delen får ta så stor individuell plats.

Som det nämndes under resultatdelen har det varit svårast att hitta styrdokument som visar vad som ligger till grund för hur Logopedimottagningen i Halland arbetar. De har inga egna styrdokument, men hör till Hallands sjukhus som har en verksamhetsplan, som dock inte specifikt nämner logopedin. Att logopederna arbetar för och är starkt engagerade i små barn och deras språkutveckling behöver knappt nämnas, eftersom detta är vad deras yrke innebär. Däremot hade det varit intressant att veta hur det organisatoriskt ges utrymme för samverkan med andra aktörer och hur viktigt det anses vara att satsa på. Sjukhusets verksamhetsplan nämner visserligen samverkan som en viktig del i de andra prioriterade områden de har, och talar om att samverkan är en del av deras uppdrag generellt. I strategin för området Vård och hälsa går att läsa att samverkan är en viktig del av vårdens arbete för

att kunna ge länets invånare en bättre sjukvård. Detta ger uppfattningen att samverkan ses som något positivt som det uppmuntras till i vården generellt och då antagningsvis även inom logopedin. Det faktum att logopedin deltagit i alla de olika satsningar kring barns språkutveckling som nämns i den här studien, visar att det också finns en vilja från logopedins ledning till att samverka och lägga den tid som det ändå innebär.

6.2 Det gemensamma målet

Lindberg (2009) skriver att en orsak till att samverka är för att det finns en intressegemenskap och att parterna delar en vision om att det kommer resultera i ett positivt resultat. Det framkommer tydligt i intervjuerna med respondenterna att den gemensamma visionen är det som driver engagemanget och viljan kring samverkan. Det handlar till viss del om en organisatorisk vilja, från såväl region som kommun, att särskilt ägna uppmärksamhet åt barn och deras språkutveckling. Samtliga styrdokument betonar också vikten av samverkan, och samtliga styrdokument för biblioteksverksamheterna nämner det också i samband med barns språkutveckling. Samverkan är nödvändig från bibliotekets sida för att kunna uppnå målet, eftersom de själva inte besitter den språkliga kunskap som behövs för att kunna ge det stöd de behöver. Lindberg (2009) pekar på att samverkan som sker utifrån externa krav, för att man själv saknar en kompetens, kan ge negativa effekter och kännas tvingande. Det verkar inte vara fallet i den här samverkan då ingen av respondenterna uttrycker någon negativitet kring att samverkan sker. Tvärtom är de alla odelat positiva och upprepar vid flera tillfällen hur bra de tycker att samverkan är och vad det skapar för möjligheter för verksamheterna.

Det är en sak att säga att samverkan ska ske och en annan att sedan genomföra den, och att i förlängningen kunna få de fördelar det innebär när det blir en del av den dagliga verksamheten. Studien av Tikkinen & Korkeamäki (2021) visar hur svårt det är att få en satsning att bestå när projektiden löper ut och med det också den avsatta arbetstiden. Det är här det blir intressant att se hur biblioteksverksamheterna och logopedin faktiskt omsatt viljan att samverka i praktiken. Avsnittet ”Hur ser samverkan ut?” listar en rad olika projekt och satsningar som sker eller har skett tidigare. Det går inte att uttala sig om huruvida det är en omfattande samverkan eller ej, utan att ha något annat fall att jämföra det med. Däremot går det att konstatera att samverkan pågått under snart femton år (det första projektet jag har kunnat hitta på Regionbibliotekets hemsida är Språk-kedjan som startade 2007) och att de hittat en arbetsform som fungerar och i någon mån blivit implementerade i det dagliga arbetet. Det är inte problemfritt, och det skiljer också lite i hur mycket tid och möjlighet det finns mellan de olika verksamheterna och respondenterna, vilket vi återkommer till senare i analysen. Det faktum att de fortsatt sin samverkan och ständigt försöker hitta nya, bestående saker att samverka kring indikerar att alla inblandade verksamheter känner att samverkan bidrar med det den ska – att hjälpa dem att uppnå bättre resultat tillsammans. I Governos (2020) utvärdering av några projekt inom Bokstart konstaterade de att det viktigaste för projektets framgång inte var en tydlig samverkansstruktur, utan att det fanns ett engagemang och en drivkraft från deltagarna. Det innebär dock att det skapas ett personberoende vilket kan bli en nackdel om personer faller bort.

Styrkan i samverkan mellan verksamheterna i den här studien ligger i att de alla brinner för att kunna hjälpa barnen att utveckla och stärka sitt språk, eftersom de alla vet hur viktig den förutsättningen är för det som kommer senare i livet. Den tidigare forskningen av Peifer och Perez (2011) och Rowe (2012) visar att samverkan mellan bibliotek, och andra professioner i samhället som finns nära barnet, är ett bra sätt att arbeta för att förhöja barnens språkkunskaper (det vill säga när samverkan faktiskt fungerar), genom att skapa möjligheter för föräldrar att främja språket men också genom att ge föräldrarna kunskap om hur de gör det på bästa sätt. Samverkan mellan verksamheterna i den här studien går att sätta i relation till de övergripande drag Limberg (2002) presenterar i sin forskningsöversikt där lärare och skolbibliotekarier har samma mål men inte lyckas få samverkan att fungera, eller inte orkar ta den tid som krävs för att få den att fungera. Tidsaspekten kommer adresseras mer senare i det här analyskapitlet, men det faktum att samverkan är något som tar tid från alla inblandade försvinner inte bara för att det gemensamma arbetet flyter på och är framgångsrikt. Det handlar snarare om vilken inställning de samverkande parterna har kring att göra något som tar tid, men på sikt ger fördelar och kan åstadkomma en synergieffekt.

6.3 Professionspåverkan

Både bibliotekarier och logopeders räknas in i det forskarna inom professionsterori kallar semiprofession. Enligt Abbotts (1988) klassiska definition bygger professionen bland annat på konkurrens, vilket Brante (2009) i sin uppdaterade definition utelämnar då han anser att det inte går att säga om den drivs av egenintresse eller ej. Meningen med den här studien är inte att ställa professionerna mot varandra eller göra en jämförelse av hur de står sig mot definitionen. Syftet är snarare att se hur professionens respektive kunskaper, möjligheter och svårigheter påverkar den samverkan som sker mellan dem, och i förlängningen då också den andra professionen. I intervjuerna har det på det hela taget mest framkommit positiva tankar och aspekter kring verksamheternas samverkan idag. Det innebär inte att det negativa inte existerar, utan kanske snarare att respondenterna drar sig för eller inte tänker på att ta upp små problem i något som fungerar bra och som de själva tycker är positivt. Att det finns problem och skilda synsätt i en samverkan innebär inte automatiskt att det är dåligt och behöver åtgärdas. Det är snarare värt att lyfta fram att de finns för att se vad det gått att hitta för lösningar eller sätt att komma runt det.

Den positiva attityden samtliga respondenter har kring sin samverkan tyder på att de har, vad Anell och Mattisson (2009) kallar ”en fungerande interprofessionell samverkan”. I intervjuerna säger såväl logopeden som bibliotekarierna enbart positiva saker om den andra yrkesgruppen och dennes arbetsuppgifter. De uttrycker respekt och beundran, vilket inte går i linje med den konkurrens Abbott (1988) hävdar går att återfinna mellan olika professioner. Det skulle kunna förklaras av det Danermark (2004) skriver om att maktkampen mellan parterna är påverkad av professionens ställning. Både logopedyrket och bibliotekarieryrket är tvärvetenskapliga och räknas som en semi-profession, däremot är logoped ett legitimationsyrke med en skyddad titel, vilket bibliotekarieryrket inte är. En teori till att det inte går att se någon maktkamp i samverkan mellan professionerna i den här studien är att ingen av

dem känner ett behov av att hävda sig mot den andra eller behöver kämpa för att få utföra sitt arbete (Anell och Mattisson, 2009). De står för olika sorters kunskap, logopederna med det mer medicinska och bibliotekarierna det mer fantasifulla och estetiska som UL Regionbibliotek konstaterade, och är ödmjuka nog att kunna se vems utslagsröst som ger störst nytta för målgruppen vid ett givet tillfälle.

UL Regionbibliotek är den av respondenterna som har längst erfarenhet av samverkan med logopedin och även den som på sätt och vis varit med och byggt upp det som idag sker. Detta gör att hon har varit med om tillfällen då det har uppstått problem av olika slag. Exemplet som hon alltid brukar ta upp på sina föreläsningar, om bibliotekariernas och logopedernas olika syn på hur mejl formuleras, är ett väldigt talande exempel som ger flera insikter kring hur olika de båda professionerna arbetar. Logopederna har mindre tid för samverkan och mindre tid för mer administrativa uppgifter, som att läsa och svara på mejl. Anell och Mattisson (2009) skriver att en grundläggande faktor för att samverkan mellan professioner ska fungera är att respektive parts synsätt klargörs. Det kan tyckas vara obetydligt att bibliotekarier och logopeder inte formulerar mejl på samma sätt, men människorna bakom professionen läser in saker i dessa formuleringar, som exempelvis att den kortfattade personen är sur eller missnöjd. UL Regionbibliotek nämner att det var tur att de frågade om varför logopeden var så kort i tonen, för på andra ställen har liknande händelser fått samverkan att gå i stöpet. Likadant kring det UL Folkbibliotek nämner om att hon upplever att det finns en större vilja hos biblioteket att samverka, än vad logopederna har möjlighet att delta i. Detta har i det här fallet löst sig genom att bibliotekarierna anpassar samverkan efter vad logopederna kan delta i. I det här fallet är det viktigt att tänka på att det är just möjligheten och tiden som stoppar logopederna, då jag inte fått intrycket under intervjun med Logoped 1 om att vilja saknas från deras håll utan just tid och möjlighet.

Det blir tydligt under intervjuerna med bibliotekarierna att de är medvetna om och har förståelse för hur logopedernas arbetsuppgifter påverkar deras möjligheter att delta, vilket i det här fallet blir en främjande faktor i samverkan (Lindberg, 2009). Utan den här förståelsen och anpassningen hade risken varit stor att samverkan inte fungerat och därmed inte blivit av. De tidigare studierna kring samverkan mellan bibliotekarier och lärare av Limberg (2002) och Tikkinen och Korkeamäki (2021) bekräftar detta då det i båda fallen anges att det är olika synsätt och förståelse för det som det samverkas kring, samt olika stor vilja kring tiden som läggs på samverkan, som var de största faktorerna till att det inte fungerade och detta blev i stället en hämmande faktor. Hämmande faktorer kopplade till tid uppstår ofta när samverkan sker i projektform, eftersom det finns en deadline och en uppsatt budget att förhålla sig till som sedan försvinner när projektet är slut (Lindberg, 2009). En del av de satsningar som nämns av respondenterna har varit projekt, varav en del sedan utvecklats till permanenta satsningar. Det är inte alltid syftet är att ett projekt ska bli ett stående inslag, som kommer kräva tid, även framöver. Däremot kan projektets framgång påverka den framtida relationen mellan parterna och därmed viljan kring en fortsatt samverkan. Det går att se en skillnad i inställning mellan samverkan i den här studien, där olika satsningar och projekt avslöstar varandra i många år och samtliga respondenter uttrycker en stark vilja kring att fortsätta framöver, mot den studie som Limberg (2002) gjort mellan lärare och

bibliotekarier, där hon tror att en orsak till att samverkan inte fungerar är att lärarna inte förstår vilka fördelar det ger om de lägger tid på det. Med den studien i åtanke går det att se hur logopederna, med en annan inställning, skulle kunna ha tyckt att samverkan var tidskrävande och onödig, eftersom de är parten som är mest tidspressad i den här konstellationen.

För en framgångsrik samverkan krävs det ett gemensamt sakengagemang, samtidigt som respektive yrkes olika kunskaper får komma fram (Wikström 1986, refererad i Lindberg, 2009). Det kan också bli svårt att samverka om det finns statuskillnader eller etablerade roller som inte lyckas se bortanför den egna yrkesgruppens behov (Danermark och Kullberg, 1999). I intervjuerna med respondenterna framkommer det inte att deras olika erfarenheter och kunskaper kring barn och språkutveckling skulle vara ett problem i samverkan. Det kan tänkas att det beror på att logoped och bibliotekarie, till skillnad från bibliotekarie och lärare som i de nyss nämnda studier, är professioner som ligger längre ifrån varandra teoretiskt. I den här samverkan verkar båda parter vara överens om att det är logopederna som är experterna kring det teoretiska med språkutvecklingen, medan bibliotekarierna mer står för att ta fram material som gör det lustfyllt att arbeta med språket. Det finns ett starkt och ömsesidigt förtroende för den andra professionen som förmedlare av kunskapssystem som Brante (2009) nämner i sin definition av en profession. Brantes definition av professionen saknar den konkurrerande aspekten som är tongivande i Abbotts (1988) definition, och i samverkan mellan den representation av sina yrkesgrupper som respondenterna i den här studien utgör, går det inte att skönja någon egentlig konkurrens. I stället visar de respekt för den andra professionens arbete och förståelse för att den egna professionen inte besitter alla nödvändiga kunskaper för att kunna åstadkomma det bästa resultatet på egen hand. Ingen av de aspekter som skulle kunna bli hämmande verkar egentligen påverka samverkan mellan verksamheterna negativt, utan att de i stället hittat sätt att arbeta runt problemen som uppstår och fokusera på de främjande aspekterna som stärker samverkan. Samverkan blir också en möjlighet att få lära av varandra, där framför allt bibliotekarierna är väldigt entusiastiska över den utökade kunskap de får av logopederna i det gemensamma arbetet. Ett exempel är hur Bibliotekarie 1 känner att det han lärt sig av logopeden under de gemensamma föräldrareffen, gör honom tillräckligt kompetent för att på egen hand kunna ge föräldrarna en överblick av den kunskapen logopeden skulle delgivit. Genom att påpeka att han inte är logoped, men har lärt sig genom långvarig samverkan med logoped, skapas en legitimitet som även stärker hans egen profession (Lindberg, 2009).

6.4 Organisationspåverkan

En grundläggande faktor för samverkan är att de organisatoriska strukturerna och eventuella regelverk är klargjorda (Danermark, 2000) och som redan har diskuterats så tillhör verksamheterna olika organisationer som alla har olika styrdokument och riktlinjer att rätta sig efter. Det blir påtagligt i samverkan mellan Biblioteken i Halmstad och Logopedmottagningen i Halland, som är en kommunal respektive regional verksamhet där de delar verksamhetsområde i Halmstad, men logopedin arbetar även för resten av Halland. I intervjun med Logoped 1 och Bibliotekarie 1 framkommer det att de båda ska försöka hitta en ny form av samverkan efter att de tidigare föräldragrupperna avslutats, och

båda två har samma vilja kring att de ska samverka. Däremot uttrycker Bibliotekarie 1 en viss farhåga kring hur det kan komma att fungera eftersom hans uppdrag inte gäller utanför Halmstad medan logopederna vill göra något länstäckande. I samverkan mellan dessa verksamheter blir detta en hämmande faktor att de inte har samma huvudman, särskilt i jämförelse med att Bibliotekarie 1 upplever det enklare att samverka med logopederna på det kommunala resurscentrumet i Halmstad. Även UL Folkbibliotek har varit med om frustrerande händelser kring samverkan, där resurser eller något annat förändrats hos någon part vilket påverkat hela det gemensamma arbetet. Detta var precis det som hände i projektet Språknätet som pågick i Uppsala (Danielsson, 2016). Utvärderingen därifrån visar både hur betydelsefullt det är att ha med logopeder när det sker samverkan kring barns språkutveckling och hur svårt det faktiskt kan vara att få till en samverkan med dem rent organisatoriskt utan regional koordination och gemensamma styrmål att grunda det hela i.

Det är svårt att peka på exakt vad det är som gör att samverkan med logopederna och såväl regional som kommunal biblioteksverksamhet verkar fungera så bra i Halland. Det som däremot blir tydligt är att samtliga respondenter känner att det finns stöd och vilja även på ledningsnivå kring samverkan. Det, tillsammans med de strategiska dokument som för biblioteksverksamheterna specifikt nämner samverkan kring små barns språkutveckling, ger förutsättningarna för att samverkan blir av. De båda utvecklingsledarna, som båda har som arbetsuppgift att hitta, koordinera och förankra samverkan, har stor roll i att det fungerar så väl då de båda har en lång erfarenhet kring detta, vilket också gett dem möjlighet att bygga upp de goda relationer som behövs för att nya satsningar ska vara aktuella. För som UL Folkbibliotek nämner gör de tidigare framgångsrika samverkanssatsningarna att när det dyker upp en möjlighet hos någon av parterna, där de tror att den andras expertis och profession skulle vara till gagn, så hör de av sig.

6.5 Samverkan framöver

Exakt hur den framtida samverkan kommer se ut kan bara tiden utvisa, men under intervjuerna framkommer det att ingen av respondenterna tror att den kommer upphöra. När respondenterna får berätta om vilka visioner de har för en framtida samverkan, märks det att respektive profession anser att de behöver den andra professionen och deras kunskaper i sitt eget yrke. Bibliotekarierna önskar få mer utbyte med logopederna, och båda av respondenterna från Biblioteken i Halmstad nämner att de gärna hade haft en logoped anställd inom verksamheten. Logopeden 1 säger i sin tur att hon önskar att det kunde finnas en bibliotekarie med under alla tillfällen då de möter föräldrar för att ge information. Den nya satsningen i Halmstad, Språknätverket, som snart skulle ha sin första träff när intervjuerna ägde rum, kommer förhoppningsvis skapa möjligheter för de medverkande professionerna att utbyta kunskaper och hitta nya sätt att förbättra det språkfrämjande arbetet för den tilltänkta målgruppen. Det har gjorts liknande satsningar i andra delar av landet, som tidigare nämnda Språknätet i Uppsala. När det utvärderades konstaterades det att det varit för dålig förankring hos berörda chefer för en del av de inblandade verksamheterna och att logopedernas deltagande inte blev av alls. Det går inte att sia om hur Halmstads språknätverk kommer att gå, men då samverkan mellan de

inblandade professionerna inte är något nytt finns förhoppningen om att de kommer kunna lösa de problem som uppstår. Enligt Kulturförvaltningen i Halmstad verksamhetsplan finns det planer på att starta upp ett Litteraturhus i Halmstad med, med syftet att det ska vara en plats för professioner att mötas kring barn och språkutveckling. När detta ska ske och exakt hur det ska se ut framgår dock inte.

När framtida samverkansprojekt kommer på tal märks det att respondenterna arbetar inom offentlig verksamhet och därmed vet att finns en osäkerhet kring vad det kommer finnas utrymme för i framtiden. Alla tre verksamheter är politiskt styrda och framtidens prioriteringar kan skifta utifrån aktuell styrning och resultera i att förutsättningarna för samverkan kan förändras vid ändrade resurser eller fokus, men innebär antagligen inte att den kommer upphöra totalt. Med tanke på att det på regional nivå har förekommit samverkan kring språk- och läsfrämjande sedan åtminstone 2006 känns sannolikheten att det skulle upphöra helt liten. Inte minst eftersom samverkan är en väl etablerad arbetsform i välfärdsstaten, som är beroende av att professioner och organisationer hjälps åt för att uppnå sina mål (Danermark och Kullberg, 1999).

7 Slutsatser och vidare forskning

Syftet med studien har varit att studera hur samverkan mellan olika professioner ser ut och vad det får för konsekvenser för deras profession och det språkfrämjande arbetet. Vidare har syftet varit att fylla den kunskapslucka som finns i ämnet och att öka kunskapen om hur synen på samverkan kan se ut mellan olika professioner samt vad det skapas för möjligheter och svårigheter när de arbetar tillsammans. Detta har gjorts genom att besvara de tre forskningsfrågorna som presenterades i början. Hur ser samverkan mellan professionerna ut och vilket utrymme för den ges i respektive organisation? Vilken effekt har samverkan på de båda professionernas arbete? Hur ser respektive profession på den framtida utvecklingen av samverkan?

Det som framkommit i den här studien visar att det sedan flera år tillbaka finns en, på sätt och vis ständigt pågående, samverkan mellan Biblioteket i Halmstad, Regionbiblioteket i Halland och Logopedimottagningen i Halland. Den samverkan som sker idag är ett resultat av alla tidigare gemensamma projekt och satsningar, som hjälpt till att utveckla, utbilda och få de inblandade parterna att hitta nya saker att samverka om. Respondenterna som deltagit i den här studien lägger olika mycket tid på samverkan, men för alla är det en del i arbetet att samverka med den andra professionen (och även andra professioner som inte är del av den här studien). Som jag nämnde i resultatdelen har inte intentionen varit att ge en helhetsbild av hur samverkan mellan verksamheterna ser ut, vilket inte heller varit möjligt eftersom inte alla personer på respektive arbetsplats som är inblandade i samverkan på något sätt, blivit intervjuade för den här uppsatsen. Av de olika satsningar som har framkommit under intervjuerna går det däremot att konstatera att det sker både mer klassisk samverkan, som exempelvis biblioteksrecept och bokstartsinspirerande Språkstart, men även en del mindre vanliga som projektet med att öka den kognitiva tillgängligheten på Biblioteket i Halmstad.

Respondenterna som deltagit i studien är väldigt positiva till det samverkan ger dem i form av utökad kunskap och möjligheten att ge målgruppen något de inte hade varit förmögna att ge på egen hand. Den respekt och det förtroende båda professionerna visar för sin motpart lägger en solid grund för hela samverkan som gör att det är lättare för dem att gemensamt hitta vägen till det mål de redan delar. För tidigare studier visar att det inte är en självklarhet att samverkan fungerar bara för att två parter delar en gemenskap i ett visst mål eller syfte. Att samverkan mellan bibliotekarierna och logopederna fungerar så bra idag är inget som har uppkommit ur tomma intet, utan en effekt av att det pågått så länge i olika former att de haft möjlighet att arbeta fram sätt som gör att det fungerar. En av respondenterna har varit med i stort sett redan från början och kan därför berätta om situationer som kunde ha satt stopp för samverkan om det hade velat sig annorlunda. De erfarenheter de båda professionerna fått med sig från samverkan handlar inte bara om en större inblick i varandras verksamheter och kunskap om varandras arbeten, det är också de förmågor som behövs för att kunna ha en fungerande samverkan. Ett par av respondenterna pratar om vikten av att vara lyhörd och prestigelös för att samverkan ska fungera, vilket backas upp av samverkansteoris hämmande faktorer som resulterar i att det inte fungerar. Men framför allt bibliotekarierna har också fått lära sig att vara flexibla och att kompromissa. Alla tre

bibliotekarier säger att samverkan inte alltid ser ut så som de hade önskat, men att deras yrke är anpassningsbart på ett sätt som logopedernas inte är och därför får även de anpassa sig. De har lärt sig att ta ett steg tillbaka för att möjliggöra en samverkan som annars högst sannolikt inte hade blivit långvarig, för att logopedernas oförmåga att delta eller hänga med i en större utsträckning hade lett till problem och missnöje. Jag skulle inte vilja kalla det att bibliotekarierna nöjer sig, utan snarare se det som att de försakar något de egentligen vill, för att alternativet annars är att det inte blir av alls.

Alla medverkande ser positivt på den framtida utveckling, både för sådant som redan är planerat och sådant som de hoppas eller önskar ska ske. Den fritt ställda frågan om vad de ser för möjligheter för den framtida samverkan visar att det inte är vilja och idéer som saknas, utan snarare ofrånkomliga hinder som ekonomi, tid och förutsättningar för verksamheten. Det hjälper såväl den pågående som den framtida samverkan att det finns stöd till den hos såväl respektive ledning som respektive organisations styrdokument.

Respondenterna behöver inte kämpa för att utföra sin samverkan, för det är något som förväntas av dem. Däremot är det förtroende de upplever att de har från ledningen inte en självklarhet och något som, när det finns, ger bättre självförtroende och därmed i förlängningen också större utrymme för fantasin att komma fram till nya samverkansmöjligheter. Det framgår inte om samverkan fungerar så bra tack vare god förankring och stöd från lednings- och politikerhåll och att det på så sätt byggts upp en stabil grund mellan verksamheterna som samverkan vilar på, eller om det mer beror på de eldsjälar som just nu arbetar inom verksamheterna och som aktivt jobbar för att samverkan ska uppnå bra resultat och flyta så smidigt som möjligt. Både UL Regionbibliotek och UL Folkbibliotek har lång erfarenhet av sitt yrke, genom att de både har deltagit och haft den ledande rollen i olika samverkansprojekt. Hur mycket av framgången som är beroende av deras kunskap lär visa sig den dagen de inte längre jobbar kvar. Förhoppningsvis är det en kombination av de båda, att det goda stödet möjliggör för dessa eldsjälar att lägga så mycket tid att de kan räknas som eldsjälar. Det finns också alla möjligheter för nya personer, med lika stort intresse för att främja barns språkutveckling genom samverkan, att bli en del av samverkan och ärva eldsjälsrollen på sikt.

7.1 Metodologiska reflektioner

Det valda tillvägagångssättet i den här studien har i min uppfattning fungerat väl för att besvara forskningsfrågorna. Det går alltid att se saker som kunde ha genomförts på ett annat sätt, exempelvis att alla intervjupersoner kunde ha fått ta del av intervjuguiden på förhand för att på så sätt ha tänkt igenom sina svar. Det hade kunnat resultera i mer utförliga och genomtänkta svar vilket inte hade varit negativt för studien då den inte var beroende av att svaren skulle ske spontant vid intervjutillfället. Om tidsaspekten inte hade varit ett hinder det varit studien till gagn att få möjligheten att intervjua fler logopeder, eftersom bibliotekaryrket är överrepresenterat i materialet.

Dokumentanalysen tillkom i efterhand, då det empiriska materialet kändes för litet efter att intervjupersonerna blev färre än förväntat. Beslutet att lägga till en analys av verksamheternas styrdokument gav studien ett perspektiv jag känner var nödvändigt. Om detta hade varit en del av planen från början tror jag att

studiens resultat hade vunnit på att denna analys gjordes innan intervjuerna. På så sätt hade troligen intervjuguiden haft en större del som behandlade professionernas organisatoriska möjligheter och utrymme till samverkan.

7.2 Vidare forskning

Till sist vill jag även ge lite förslag på vidare forskning inom ämnet. Den här studien har varit avgränsad till tre verksamheter i Region Halland och Halmstad kommun vilket inte lämnat några möjligheter till att göra några jämförelser. Det hade varit intressant att i framtida forskning även kunna lägga in ett jämförande element och se hur samverkan ser ut i de övriga kommunerna i Region Halland, eftersom de regionala verksamheterna och möjligheterna är densamma även för dem. En undersökning kring om det finns någon skillnad i hur respektive kommun och folkbibliotek satsar på barns språkutveckling och utnyttjar den möjlighet till samverkan som finns i regionen. Det hade också gått att utöka det genom att ta in ytterligare parter som har ett stort språkfrämjande fokus, som skolbibliotek eller förskolelärare. I en ännu större studiekontext hade det även varit av intresse att göra en mer rikstäckande studie och jämföra hur olika regioner arbetar med samverkan för att främja språkutvecklingen. Genom en större studie med fler deltagare kommer man förhoppningsvis också hitta fall där samverkan inte fungerar lika bra, och se vad det beror på, för att lära även av de mindre lyckade samverkanssatsningarna.

Den här studien har varit fokuserad på professioner som arbetar med samverkan och haft sin tyngdpunkt vid hur det påverkar dem och deras arbete. Den har dock även kort berört lite vad det får för konsekvenser för målgruppen för samverkan, i det här fallet barnen och de vuxna i deras närhet. I framtida forskning finns möjligheten att även låta studien koncentrera sig på vad det får för konsekvenser för målgruppen när samverkan fungerar. Det hade varit en omfattande forskningsstudie om den skulle göra seriöst för, som UL Regionbibliotekarie nämnde under vår intervju, går det inte att se några ordentliga bevis på hur främjningsarbetet fungerar förrän de små barnen nått skolåldern.

8 Sammanfattning

Forskningen har visat att det är viktigt att redan i bebisåldern börja arbeta för barns språkutveckling, och att den språkgrund som läggs under de första åren har betydelse för framtidens läs- och skrivkunnighet. En del av det språkfrämjande arbetet ligger på biblioteken som enligt Bibliotekslagen ska arbeta för att främja barn och ungas språkutveckling och stimulera till läsning. De är dock inte ensamma i sitt arbete då det är vanligt att biblioteken samverkar med andra professioner i det språkfrämjande arbetet, så som barnhälsovården, förskola eller logopedi. I tidigare studier och rapporter kring samverkan med målet att främja barns språkutveckling har fokus legat på biblioteksverksamheten och BVC eller förskolan, där logopeder ingått som en del i BVC:s vårdnät. Det verkar inte, vad jag har kunnat hitta, finnas några studier om samverkan mellan bibliotek och logopeder specifikt. Syftet med studien är att studera hur samverkan mellan olika professioner ser ut och vad det får för konsekvenser för deras yrkesroll och det språkfrämjande arbetet. Vidare är syftet fylla den kunskapslucka som finns i ämnet och att öka kunskapen om hur synen på samverkan kan se ut mellan olika professioner samt vad det skapas för möjligheter och svårigheter när de arbetar tillsammans.

De verksamheter som är föremål för den här studien är Biblioteket i Halmstad, Regionbiblioteket i Halland samt Logopedimottagningen i Halland. De tre verksamheterna tillhör två olika organisationer, men har ett gemensamt mål i att främja små barns språkutveckling. Valet av verksamheter beror på att jag under mina studier inom biblioteks- och informationsvetenskap har arbetat som timvikarie på Biblioteket i Halmstad och därigenom fick vetskap om några av de saker som sker mellan folkbiblioteket och logopederna. Sedan tidigare kände jag även till att det har skett språkfrämjande projekt på länets regionbibliotek och insåg då att även de har sin egen samverkan med länslogopedin. Faktum är att Regionbiblioteket i Halland har över tio års erfarenhet av att arbeta för att utveckla och stödja barn och deras språkutveckling. För att kunna besvara studiens syfte togs tre forskningsfrågor fram:

1. Hur ser samverkan mellan professionerna ut och vilket utrymme för den ges i respektive organisation?
2. Vilken effekt har samverkan på de båda professionernas arbete?
3. Hur ser respektive profession på den framtida utvecklingen av samverkan?

Studiens teoretiska grund utgörs av professionsteori, där Brantes definition av vad professionen är används, och samverkansteori, där flera forskares åsikter om vad som ligger till grund för samverkan mellan professioner och vad som är främjande och hämmande faktorer i samverkan tillämpas. För att besvara studiens forskningsfrågor utfördes semistrukturerade intervjuer samt dokumentanalys. Respondenterna valdes delvis genom att jag kontaktade de personer inom biblioteksverksamheterna som jag visste arbetade med samverkan kring ämnet. Från en av dessa personer fick jag sedan vidare kontakt med de övriga respondenterna inom biblioteksverksamheten och kontaktuppgifter så jag kunde ta kontakt med Logopedimottagningen för att få logopeder som kunde delta i studien. Initialt var tanken att det skulle vara sex respondenter, men två, en bibliotekarie och en logoped, fick förhinder och

hoppade av kort innan intervjuerna med dem skulle ske. De fyra intervjuer som genomfördes skedde via Zoom, där de spelades in, utifrån en intervjuguide med tre teman som tagits fram med forskningsfrågorna i åtanke. För dokumentanalysen samlades styrdokument, strategier och verksamhetsplaner, in från respektive organisation. En tematisk analys genomfördes sedan på materialet, intervjuerna och dokumenten var för sig, där olika teman kunde urskönjas, vilka sedan presenterades i resultatet. Det behöver nämnas att samtidigt som jag ansträngt mig för att vara objektiv i den här studien, så har samtliga intervjuade bibliotekarier varit bekant med mig i olika utsträckning genom möten i studie- och arbetsrelaterade sammanhang. Jag har inte varit involverad i eller haft någon större inblick i deras arbete, men inte heller varit okänd för dem så som jag var för den deltagande logopeden.

Studien visar att samverkan mellan Biblioteket i Halmstad, Regionbiblioteket i Halland och Logopedmottagningen i Halland pågått under många år och att de idag arbetar gemensamt på flera olika sätt. Såväl styrdokument som respondenternas svar tyder på att det lämnas utrymme i verksamheterna för att arbeta med samverkan kring barn språkutveckling. Samtliga styrdokument inom kultur- och bibliotekssektorerna nämner just samverkan kring små barns språkutveckling på något sätt, vilket visar att det är någonting som det satsas på även från ledings- och politikerhåll. Samtliga respondenter uttrycker sig väldigt positivt kring vad samverkan ger dem, i form av utökad kunskap och möjligheter att ge målgruppen något de annars inte hade haft möjlighet till att ge. Det framkommer att det finns en del mindre svårigheter i att de olika professionerna inte har lika stor tid att lägga ned på samverkan. För att komma runt detta framkommer det att bibliotekarierna, som har större utrymme till anpassning, får göra det så gott det går utifrån logopedernas tid och möjligheter. Alla respondenter känner att de har sin lednings förtroende och att de har friheter att utforma samverkan utifrån egna idéer. De ser även mycket positivt på den framtida utvecklingen för samverkan mellan verksamheterna och saknar inte idéer om hur den skulle kunna se ut. Det känns självklart att samverkan mellan verksamheterna kommer fortsätta även i framtiden och det som kommer styra hur det ser ut är till allra största del beroende av hur respektive organisations verksamhet utformas av den politiska ledning som har makten i den beslutsnivå de tillhör.

Källförteckning

Abbott, a. (1988). *The system of professions : an essay on the division of expert labor*. Univ. of Chicago Press.

Ahlén, O. (2020). ”Vi ska inte slåss utan samarbeta”: En fallstudie av samverkan inom läsfrämjande arbete för barn och unga. [Masteruppsats, Uppsala Universitet]. DiVA. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1446049/FULLTEXT01.pdf>

Albin, S. (2016). Fokus, koncentration och prestation? En kvalitativ studie av två läsfrämjande samverkansprojekt mellan bibliotek och idrottsföreningar. [Masteruppsats, Uppsala Universitet]. DiVA. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:936094/FULLTEXT01.pdf>

Andersson, J. (2015). *Med läsning som mål: Om metoder och forskning på det läsfrämjande området* (Kulturrådets skriftserie 2015:3). Statens kulturråd. https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/med_lasning_som_mal.pdf

Anell, A. & Mattisson, O. (2009). *Samverkan i kommuner och landsting*. Studentlitteratur.

Bibliotekslagen. (SFS 2013:801). Kulturdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801

Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg. (2021). Att nå varenda unge – Bokstart i Blekinge och Kronoberg. https://www.biblioteksutveckling.se/download/18.30f105c717e3b949efc76792/1642171111329/Sprakstegen_Attnavarendaunge_BokstartiBlekingeochKronoberg_A4_2021.pdf

Biblioteksutveckling Sörmland. (2022-05-11). *Språkslottet*. <https://regionsormland.se/kultur/biblioteksutveckling/lasframjande/sprakslottet/>

BookTrust. (u.å.a). *BookTrust and Bookstart worldwide*. <https://www.booktrust.org.uk/about-us/booktrust-affiliates/>

BookTrust. (u.å.b). *A history of Bookstart*. <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/history/>

BookTrust. (u.å.c). *About Bookstart*. <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/about-bookstart/>

Branch, J. & de Groot, J. (2009). Solid Foundations: A Primer on the Crucial, Critical, and Key Roles of School and Public Libraries in Children’s Development. *Library Trends*, 58(1), 51–62. <https://doi.org/10.1353/lib.0.0066>

Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I L. Maria (Red.), *Vetenskap för profession* (s. 15-34). Högskolan i Borås.

- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (Upplaga 3). Liber.
- Campana, K., Martens, M., Filippi, A., & Clunis, J. (2020). A “Library School:” Building a Collaborative Preschool-Library Partnership to Support Whole Family Engagement. *Early Childhood Education Journal*, 50(1), 71–82. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01127-4>
- Catapano, Å. (2022-05-23). *Om logopedi*. Karolinska Institutet. <https://ki.se/clintec/om-logopedi>
- Danermark, B. & Kullberg, C. (1999). *Samverkan: Välfärdsstatens nya arbetsform*. Studentlitteratur.
- Danermark, B. (2000). *Samverkan – Himmel eller helvete?* Förlagshuset Gothia.
- Danermark, B. (2004). *Samverkan - en fråga om makt*. Läromedia.
- Danielsson, U. (2016). *Språknätet – från projekt till etablerad verksamhet*. Länsbibliotek Uppsala.
- Dotevall, M-H. (2018-02-05) *Bokläsning – ett unikt redskap för att stärka barns språkutveckling*. Bokstart. <https://www.bokstart.se/barnssprak/lasning-i-hemmet/bocker-ett-unikt-redskap/>
- Driftnämnden Hallands sjukhus. (2021). *Verksamhetsplan 2022*. Region Halland.
- Fernald, A, & Weisleder, A. (2015). Twenty Years after “Meaningful Differences,” It’s Time to Reframe the “Deficit” Debate about the Importance of Children’s Early Language Experience. *Human Development*, 58(1), 1–4. <https://doi.org/10.1159/000375515>
- FUB (2019-04-04). *Kognitiv tillgänglighet*. <https://www.fub.se/utvecklingsstorning/kognitiv-tillganglighet/>
- Gotlands länsbibliotek. (2021). *Bokstart Gotland – samverkan för små barns språkutveckling*. Region Gotland <https://gotland.se/112154>
- Governo. (2020). *Bokstart i Sverige: En uppföljning*. Kulturrådet. <https://www.kulturradet.se/publikationer/bokstart-i-sverige/>
- Halmstad Kommun. (2016). *Policy för biblioteksverksamheten - Biblioteksplan 2017–2020*.
- Halmstad Kommun. (2020). *Plan för den inkluderande Kommunen 2020–2024* (KS 2019/00631). <https://www.halmstad.se/download/18.35afc4c81756ed4e2d3bb/1610725298517/plan-for-den-inkluderande-kommunen-2020-2024-tillganglig.pdf>
- Halmstad kommun. (u.å). *Riktlinje för Biblioteksverksamheten i Halmstads kommun 2022–2025* (KS 2020/00104).

- Hart, B. & Risley, T.R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Baltimore, Md.: Brookes.
- Isbell, R, Sobol, J., Lindauer, L., & Lowrance, A. (2004). The Effects of Storytelling and Story Reading on the Oral Language Complexity and Story Comprehension of Young Children. *Early Childhood Education Journal*, 32(3), 157–163. <https://doi.org/10.1023/B:ECEJ.0000048967.94189.a3>
- Kodknäckarna. (u.å.) *Språkutveckling*.
<https://www.kodknackarna.se/sprakutveckling>
- Kultur i Halland. (2020). *Hallands Kulturstrategi och Kulturplan 2021-2024*. Region Halland.
<https://www.regionhalland.se//app/uploads/2020/12/kulturplan-2021-2024-webb-tg.pdf>
- Kulturnämnden. (u.å.). *Verksamhetsplan: 2022 med sikte på 2027*. Halmstad kommun.
- Kvale, S., Brinkmann, S., & Torhell, S.-E. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3. uppl.). Studentlitteratur.
- Limberg, L. (2002). *Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt*. Skolverket.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65486c/1553957777881/pdf1027.pdf>
- Lindberg, K. (2009). *Samverkan*. Liber.
- Lundh, A. H. & Michnik, K. (2014). *Samarbete mellan folkbibliotek och barnhälsovård i Sverige en utökad kartläggning och nulägesbeskrivning*. Regionbibliotek Halland.
<https://www.regionhalland.se/app/uploads/2019/04/samarbete-mellan-folkbibliotek-och-barnhalsovard-i-sverige-rapportOptiWebb.pdf>
- Pedagog Halmstad. (u.å.). *Resurscentrum Kärnhuset*. Halmstad Kommun.
<https://pedagoghalmstad.se/resurscentrum-karnhuset/>
- Peifer, K, & Perez, L. (2010). Effectiveness of a Coordinated Community Effort to Promote Early Literacy Behaviors. *Maternal and Child Health Journal*, 15(6), 765–771. <https://doi.org/10.1007/s10995-010-0637-0>
- Region Halland. (2017). *Hälso- och sjukvårdsstrategi*.
<https://regionhalland.se/app/uploads/2019/03/HoS-strategi-Halland-webb.pdf>
- Region Halland. (2019-04-04). *Om Språk-kedjan*.
<https://www.regionhalland.se/kultur/kulturbarnunga/sprakkedjan/om-sprak-kedjan/>
- Region Halland. (2021a-01-21). *Språkstart*.
<https://www.regionhalland.se/kultur/kulturbarnunga/sprakstart/>

- Region Halland. (2021b). *Halland – bästa livsplatsen 2035: Regional utvecklingsstrategi för Halland*.
<https://www.regionhalland.se/app/uploads/2021/05/Regional-utvecklingsstrategi-fo%CC%88r-Halland-2035-1.pdf>
- Region Halland. (2021c). *Regional biblioteksplan Halland 2021–2024*.
<https://www.regionhalland.se/app/uploads/2021/12/regional-biblioteksplan-2021-2024-final-tg.pdf>
- Region Halland. (2021d-12-20). *Regionbibliotek*.
<https://www.regionhalland.se/kultur/kulturomraden/regionbibliotek/>
- Region Halland. (2022-01-13). *För språkstartare och dig som jobbar med barn*. <https://www.regionhalland.se/kultur/kulturbarnunga/sprakstart/for-sprakstartare-och-dig-som-jobbar-med-barn/>
- Regionbiblioteket Stockholm. (u.å.). *Språktåget – små barns språkutveckling*.
<https://regionbiblioteket.se/spraktaget/>
- Rowe, M. L. (2012). A Longitudinal Investigation of the Role of Quantity and Quality of Child-Directed Speech in Vocabulary Development. *Child Development*, 83(5), 1762–1774. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01805.x>
- Ryan, G. W., & Bernard, H. R. (2003). Techniques to Identify Themes. *Field Methods*, 15(1), 85–109. <https://doi.org/10.1177/1525822X02239569>
- Rydsjö, K. (2012). *Dags att höja ribban!? : en rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk- och litteracitetsutveckling*. Regionbibliotek Halland.
- Svensson, K. & Svensson, L.G. (2019). Det svenska professionella landskapet. I Brante, T., Svensson, K. & Svensson, L.G. (red.) *Ett professionellt landskap i förvandling*. (s. 15–61). Lund: Studentlitteratur.
- Tikkinen, S. & Korkeamäki, R.-L. (2021). The paradox of collaboration in the partnership between primary schools and public libraries. *Educational Studies*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/03055698.2021.1884048>
- Vetenskapsrådet (2017). *God forsknings-sed*. Vetenskapsrådet.
vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forsknings-sed_VR_2017.pdf
- Wallin, J. (2017). Läsombud i funktionshinderomsorgen. En kvalitativ studie om läsombudsverksamhet och bibliotekets tillgänglighet för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning. [Masteruppsats, Högskolan i Borås]. DiVA.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1182671/FULLTEXT02.pdf>
- Ögland, M. (2013). *Taxonomier: verktyg för biblioteksutveckling*. Regionbibliotek Stockholm.

Bilaga A – Intervjuguide bibliotekarier

Intervjuguide Bibliotekarier

Inledning utanför inspelning:

Presentera syftet med uppsatsen, informera om inspelning samt om de har några frågor.

Intervju – spelas in. **STARTA INSPELNING**

Kort presentation

- Kan du kort beskriva vad du har för yrkesroll och var du arbetar?
- Hur länge har du jobbat i din nuvarande roll?

Tema - samverkan

- Berätta lite om er samverkan med logopedmottagningen, hur ser det ut? (Följdfrågor för att få ut så mycket som möjligt, be om exempel osv.)
- Hur länge har den här samverkan pågått?
- Vilken är din roll har du i det här?
- Av vilken anledning har ni den här samverkan?

- Vad är det ni önskar uppnå med samverkan?
- Upplever ni några svårigheter, exempelvis i form av skilda synsätt eller liknande?
- Vad upplever du är det bästa med samverkan:
  - För egen del som bibliotekarie?
  - För målgruppen (Barnen)?
  - För biblioteket?
- Ser du att det finns några negativa aspekter i att jobba i samverkansform så här? Vilka?
- Vad ser du att det finns möjligheter med att samverka med en annan yrkesgrupp?

Tema – upplevelser i yrkesrollen

- Vad känner du att samverkan ger dig som bibliotekarie?
- Vilken kompetens som bibliotekarie känner du att du kan bidra med i den här samverkan?
- Upplever du att samverkan har gett dig färdigheter/kunskap som du tror att du annars inte hade haft? Vilka?
- Vad hade du för kunskap om logopederna och deras arbete innan samverkan började?
- Upplever du att dina kunskaper om logopedernas arbete har förändrats under samverkans gång, och hur?

Tema - utvecklingspotential

- Är det en statisk samverkan eller skulle du säga att det är föränderligt i hur det ser ut? Utvecklas det? Byter form?
- Hur stor påverkan har du på utformningen av samverkan och dess utveckling?
- Vilka visioner har du för hur samverkan skulle kunna se ut i framtiden?
- Finns det redan nu några planer för kommande samverkansarbete/projekt?

- Vilka faktorer är det som spelar in på hur samverkan mellan er och logopederna kommer se ut i framtiden?

Något övrigt de vill tillägga?

Bilaga B – Intervjuguide logoped

Intervjuguide logoped

Inledning utanför inspelning:

Presentera syftet med uppsatsen, informera om inspelning samt om de har några frågor.

Intervju – spelas in. **STARTA INSPELNING**

Kort presentation

- Kan du kort beskriva vad du har för yrkesroll och var du arbetar?
- Hur länge har du jobbat i din nuvarande roll?
- Kan du bara kort berätta lite om vad logopedyrket innebär? I vilka sammanhang kommer barnen till dig? Vilka åldrar osv?

Tema - samverkan

- Berätta lite om er samverkan med biblioteksverksamheten, hur ser det ut? (Följdfrågor för att få ut så mycket som möjligt, be om exempel osv.)
- Hur länge har den här samverkan pågått?
- Vilken är din roll har du i det här?
- Av vilken anledning har ni den här samverkan?

- Vad är det ni önskar uppnå med samverkan?
- Upplever ni några svårigheter, exempelvis i form av skilda synsätt eller liknande?

- Vad upplever du är det bästa med samverkan:
  - För egen del som logoped?
  - För målgruppen (Barnen)?
  - För logopedmottagningen?
- Ser du att det finns några negativa aspekter i att jobba i samverkansform så här? Vilka?
- Vad ser du att det finns möjligheter med att samverka med en annan yrkesgrupp?

Tema – upplevelser i yrkesrollen

- Vad känner du att samverkan ger dig som logoped?
- Vilken kompetens som logoped känner du att du kan bidra med i den här samverkan?
- Upplever du att samverkan har gett dig färdigheter/kunskap som du tror att du annars inte hade haft? Vilka?
- Vad hade du för kunskap om bibliotekarierna och deras arbete innan samverkan började?
- Upplever du att dina kunskaper om bibliotekariernas arbete har förändrats under samverkans gång, och hur?

Tema - utvecklingspotential

- Är det en statisk samverkan eller skulle du säga att det är föränderligt i hur det ser ut? Utvecklas det? Byter form?

- Hur stor påverkan har du på utformningen av samverkan och dess utveckling?
- Vilka visioner har du för hur samverkan skulle kunna se ut i framtiden?
- Finns det redan nu några planer för kommande samverkansarbete/projekt?
- Vilka faktorer är det som spelar in på hur samverkan mellan er och bibliotekarierna kommer se ut i framtiden?

Något övrigt de vill tillägga?

Bilaga C – Följebrev

Hej!

Jag heter Anna Maja Hamp och studerar till bibliotekarie på Högskolan i Borås. Just nu läser jag sista terminen på utbildningen och håller på att skriva min masteruppsats. Uppsatsen handlar om hur samverkan mellan en biblioteksverksamhet och logopedmottagning kan se ut samt bidra med för respektive instans.

Jag skulle därför gärna vilja intervjua dig för mitt uppsatsarbete. Intervjun kommer ske via zoom och tar ungefär 45 min. Om möjligt skulle jag se att den sker under vecka 14 eller 15. Intervjun kommer att spelas in och därefter transkriberas. Om du vill finns möjligheten att få läsa igenom de transkriberade svaren innan de används i uppsatsen. Det inspelade materialet kommer att raderas när uppsatsen är godkänd.

Även om ditt namn inte kommer nämnas i uppsatsen kan jag inte garantera anonymitet då din yrkesroll samt arbetsplats kommer uppges. Ditt deltagande är frivilligt och de uppgifter du lämnar kommer endast att användas inom ramen för uppsatsarbetet.

Jag hoppas att du har möjlighet att delta. Återkom gärna till mig med besked om du har möjlighet att ställa upp eller om du har några frågor.

Hälsningar

Anna Maja Hamp

xxx.xx@hotmail.com

070-39X XX XX

Bilaga D – Samtyckesblankett

HÖGSKOLAN I BORÅS
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK,
INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT

2022-03-21

Anna Maja Hamp

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig

Som en del av min masteruppsats vid Högskolan i Borås utför jag en studie med syftet att öka kunskapen om hur samverkan mellan biblioteksverksamheter och logopedmottagningar kan se ut samt bidra med för respektive instans.

Jag som utför studien skulle vilja att du lämnar vissa uppgifter om dig själv, närmare bestämt att du ställer upp på en intervju i Zoom där din röst spelas in då du besvarar frågor gällande samverkan mellan biblioteket och logopedin.

Uppgifterna kommer att användas för att få en bild av hur samverkan ser ut mellan Biblioteket i Halmstad, Regionbibliotek Halland och Logopedimottagningen i Halland. Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke).

Uppgifterna kommer att användas av mig samt vara tillgängliga för lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan. Uppgifterna kan dock vara att betrakta som allmänna handlingar som kan komma att lämnas ut i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen.

Uppgifterna kommer att lagras inom EU/EES eller tredje land som EU-kommissionen beslutat har en skyddsnivå som är adekvat, dvs. tillräckligt hög enligt dataskyddsförordningen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte längre är nödvändiga.

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrade att omedelbart ta bort uppgifterna.

Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt ovan.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

Vårdnadshavares underskrift (om deltagaren i studien är under 18 år)

Underskrift

Underskrift

Namnförtydligande

Namnförtydligande

Ort och datum

Ort och datum